

Хмельницький національний університет
Факультет економіки і управління
Кафедра фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему: Управління кредитним портфелем банку за матеріалами

АТ «Акцент-Банк»

Рівень вищої освіти магістр

Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»
Шифр і назва галузі знань

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
Шифр і назва спеціальності

Освітня програма «Фінанси, банківська справа та страхування»
Назва

КВРФБС. 018198.01.02.00

Виконала: студентка II курсу,
група ФБСм-22-1

_____ Юлія БЕЗИМСЬКА
Підпис, дата Ім'я, прізвище

Керівник: канд. екон. наук., доцент

_____ Людмила ПРИСТУПА
Підпис, дата Ім'я, прізвище

Нормоконтролер

_____ _____
Підпис, дата Ім'я, прізвище

До захисту допускаю:

Зав. кафедри

д-р. екон. наук., професор

_____ Ніла ХРУЩ
Підпис, дата Ім'я, прізвище

_____ 2023 р.

Хмельницький 2023

Зміст

	С.
Вступ	5
1 Загальнотеоретичні засади управління кредитним портфелем банку	9
1.1 Кредитний портфель банку: економічна сутність, типи, класифікація	9
1.2 Концептуальні основи управління кредитним портфелем банку	18
2 Аналітичні характеристики сучасного стану й передумов забезпечення ефективного управління кредитним портфелем банків в Україні	28
2.1 Аналіз стану і тенденцій розвитку кредитної діяльності банків на сучасному етапі	28
2.2 Аналіз фінансово-господарської діяльності АТ «Акцент-Банк» у 2020-2022 роках	38
3 Напрями удосконалення управління кредитним портфелем за матеріалами АТ «Акцент-Банк»	49
Висновки	62
Список використаних джерел	66
Додатки	72

Вступ

Належне функціонування вітчизняної економіки неможливе без стабільно діючої банківської системи, важлива роль у цьому належить правильно розробленій та ефективно реалізованій політиці банківського кредитування. Таким чином, пріоритетним завданням кожної банківської установи є пошук напрямів та визначення шляхів удосконалення системи кредитування, за умов оперативного реагування на вплив зовнішнього та внутрішнього середовища із урахуванням оптимального співвідношення між факторами дохідності та ризиковості.

З огляду на це, комплексні дослідження теоретичних, методичних, організаційних та практичних питань формування та нарощення кредитного портфеля банківської установ в Україні є важливим завданням, що дозволить забезпечити стабільний розвиток як окремої банківської установи так і банківського сектору загалом в умовах фінансової нестабільності та військово-політичних потрясінь.

Проблемам сучасного банківського кредитування приділено значну увагу у фахових наукових роботах вітчизняних дослідників-економістів. Зокрема, розкриттю економічного змісту та особливостей організації кредитного процесу при співпраці з різними клієнтськими групами, можливостями забезпечення ефективності та зменшенні ризиковості кредитних операцій у сучасному конкурентному середовищі присвячені праці Бондаренко Н.М. [11], Дзюблюка О. В. [7; 22], Петрашевської А. Д., Колонтай С. М., Смелянської В. В. [35], Волкової В.В., Власенко О.С. [16], Демчука Н.І., Коваль А.М. [21], Степаненко К.Р. [43], Бугеля Ю. [11] та багатьох інших.

Узагальнення та аналіз науково-практичних результатів проведених досліджень з даної проблематики дозволили визначити недостатність системних комплексних досліджень, присвячених питанням управління

кредитним портфелем банку в умовах сучасних викликів та новітніх загроз, що й обумовило вибір теми, мету й завдання кваліфікаційної роботи.

Метою кваліфікаційної роботи є обґрунтування й удосконалення теоретико-концептуальних засад, розвиток складових організаційно-економічного забезпечення та визначення практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності процесу управління кредитним портфелем банку в умовах сучасних викликів та новітніх загроз.

Для досягнення визначеної мети, у роботі були поставлені і вирішені наступні завдання:

- провести дослідження економічної сутності, типів та класифікаційних ознак кредитного портфеля банку;
- опрацювати концептуальні основи управління кредитним портфелем банку;
- провести аналіз стану і тенденцій розвитку кредитної діяльності банків на сучасному етапі;
- проаналізувати фінансово-господарську діяльність АТ «Акцент-Банк» у 2020-2022 роках;
- визначити напрями удосконалення управління кредитним портфелем за матеріалами АТ «Акцент-Банк».

Об'єктом дослідження є процес управління кредитним портфелем банку.

Предмет дослідження – теоретичні, організаційно-економічні та практичні аспекти управління кредитним портфелем банку в умовах сучасних викликів та новітніх загроз.

При написанні роботи для досягнення поставленої мети використовувались загальнонаукові методи пізнання – наукового абстрагування (відхід у визначеннях категорій від несуттєвих властивостей й виділення декількох суттєвих характеристик); теоретичне узагальнення, систематизація та групування (при дослідженні сутності та змісту поняття «кредитний портфель банку»; визначенні базових концептів системи управління кредитним портфелем банку та основних засад сучасної кредитної політики); порівняння

(при визначенні взаємозв'язку між банківським та кредитним портфелем, характеристиці типів кредитної політики банку у розрізі пріоритетів, цільових показників, характерних особливостей та методів реалізації); статистичний аналіз й логічне узагальнення (при проведенні аналітичного оцінювання стану і тенденцій розвитку кредитної діяльності банків на сучасному етапі); інструменти й методи фінансового аналізу (при вивченні результатів фінансово-господарської діяльності та управління кредитним портфелем АТ «Акцент-Банк»); графічної й табличної інтерпретації (при розробці рекомендацій з удосконалення управління кредитним портфелем банку).

Інформаційну базу дослідження у роботі становлять законодавчі та нормативно-правові акти України, статистична інформація Національного банку України та окремих банківських установ, фінансова звітність АТ «Акцент-Банк» за 2020-2022 роки, монографічні джерела, навчальні посібники, підручники, фахові наукові періодичні видання.

Наукова новизна одержаних у кваліфікаційній роботі результатів полягає у наступному:

удосконалено:

– концептуальні засади управління кредитним портфелем банку шляхом обґрунтування доцільності конкретизації його змісту у широкому та вузькому розумінні з врахуванням основних цілей формування й типів кредитного портфелю банку, його класифікаційних ознак та відповідних різновидів, формуванні власного бачення концептуальної моделі системи управління кредитним портфелем банку із виділенням необхідності постійного врахування й реагування відповідної управлінської системи на вплив зовнішніх та внутрішніх умов та загроз;

дістали подальшого розвитку:

– складові організаційно-економічного забезпечення підвищення ефективності процесу управління кредитним портфелем банку шляхом визначення структурного змісту, послідовності та обумовленості управлінських дій й побудови схеми алгоритму підтримки прийняття рішень щодо управління

проблемною заборгованістю в межах політики управління кредитним портфелем, що орієнтовані на цільове спрямування якісного зростання кредитного портфеля у сучасних фінансово-нестабільних умовах функціонування банків.

Основні положення кваліфікаційної роботи відображені у 2 наукових працях загальним обсягом 0,42 друк. арк.

Основні положення та результати проведених досліджень доповідалися й отримали схвальну оцінку на 2 науково-практичних конференціях (м. Хмельницький, ХНУ): IV Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція здобувачів вищої освіти і молодих учених «Розвиток інноваційного фінансового управління суб'єктами економіки в умовах реалізації євроінтеграційної стратегії України» (16 листопада 2023 р.); X Міжнародна науково-практична конференція «Стратегії, моделі та технології управління економічними системами» SMTESM-2023 (15 грудня 2023 р.).

Структура й обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи становить 71 сторінка (без додатків). Робота містить 9 таблиць, 19 рисунків, 7 додатків та список використаних джерел із 49 найменувань.

1 Загальнотеоретичні засади управління кредитним портфелем банку

1.1 Кредитний портфель банку: економічна сутність, типи, класифікація

Одним із основних видів банківського бізнесу, який забезпечує банківській установі найбільшу частину швидких доходів, є кредитні операції. “Надані кредити становлять основну частку в банківських активах, а процентні доходи і витрати на формування резервів під кредити є вагомими чинниками прибутковості банку” [7, с. 259].

“Економічна наука довела, а господарська практика підтвердила, що кредитні операції є універсальним інструментом розподілу й перерозподілу національного доходу, фінансових, матеріальних і трудових ресурсів, вирівнювання рівнів рентабельності підприємств на основі переливання капіталів, що сприяє прогресивним структурним зрушенням у народному господарстві. Від того, наскільки добре банк реалізує свої кредитні функції в багатьох випадках залежить економічне становище регіонів, які вони обслуговують, оскільки банківські кредити сприяють появі нових підприємств, збільшенню кількості робочих місць, забезпеченню їх економічної працездатності” [10, с. 110].

Кредитні операції спричиняють перетворення непрацюючих грошових фондів у працюючі, стимулюючи процеси виробництва, обігу і споживання. “Одержувачами грошових фондів у процесі здійснення позикових активних операцій є юридичні і фізичні особи, а також банки з метою підтримки ліквідності” [10, с. 111].

В загальному кредитні операції банку формуються в кредитний портфель, який є важливою складовою активів та вагомим компонентом структури відсоткових доходів.

“Поняття «портфель» запозичене з французької «portefeuille», англійської

«portfolio» у значенні кейс, папка для цінних паперів. Витоки пов'язані з латинським «portare» – тримати, «folium» – листі використане для характеристики сукупності активів, що належать одній особі і зібраних в одне ціле з метою зменшення ризику» [26, с. 695].

Розглянемо основні підходи до трактування поняття «кредитний портфель банку» вітчизняними економістами з виділенням акцентних особливостей (Таблиця 1.1).

Таблиця 1.1 – Основні підходи до трактування поняття «кредитний портфель банку» вітчизняними економістами*

Автор	Визначення, джерело	Акцентна особливість
Л. Примостка	“Сукупність усіх позик, наданих банком з метою одержання прибутку” [37].	Одержання прибутку
У. Грудзевич, І. Парасій- Вергуненко	“Сукупність усіх позик, наданих банком з метою отримання доходу” [20; 34].	Одержання доходу
В. Вовк, О. Хмеленко	“Сукупність кредитів, наданих одним банком на певну дату, з метою одержання доходу у вигляді відсотків” [13].	Одержання доходу у відсотках
А. Герасимович	“Сукупність виданих позик, які класифікуються на основі різних критеріїв, пов’язаних з різними факторами кредитного ризику або зі способами захисту від нього” [19].	Кредитний ризик
І. Сало, О. Криклій	“Сукупність вимог банку щодо наданих позик” [40].	Сукупність вимог

* Систематизовано автором

Аналітичне узагальнення наведених трактувань, дозволяє визначити тяжіння вітчизняних фахівців до кількісного підходу, розглядаючи кредитний портфель банку як сукупність наданих позичок або вимог щодо наданих

позичок. Зазначений підхід, зважаючи на сучасні особливості функціонування банківських установ у мінливому конкурентному середовищі, існування наявних та виникнення нових ризиків та загроз, є досить спрощеним й таким, що не дозволяє визначити його особливості як об'єкту спрямованих управлінських впливів з боку менеджменту банку.

Проте, варто також зважати на якісний підхід до розуміння сутності кредитного портфеля банку як результату складних управлінських процесів, що мають на меті досягнення цілей діяльності банку на кредитному ринку шляхом формування кредитного портфеля з цільовими характеристиками ризику й прибутковості.

Оскільки кредитна діяльність є ключовим напрямком банківської діяльності, кредитний портфель і процес управління ним є потужним інструментом комерційного банку на шляху реалізації кредитної політики. Не завжди метою кредитної політики банку є отримання максимального прибутку. У сучасних ринкових умовах метою кредитної політики банку може бути і збільшення частки на ринку банківського кредитування в певному сегменті, утримання конкурентних переваг і т.д.

Поняття кредитного портфеля зазвичай пов'язують з банківським портфелем, тому виникає необхідність їх порівняння. Кредитний портфель характеризується дохідністю, ризиком та ліквідністю, має усі властивості банківського портфеля, але при цьому, має свою специфіку.

Порівняльну характеристику банківського та кредитного портфеля подано у таблиці А.1 (Додаток А).

Основною характеристикою дохідності кредитного портфеля є ефективна річна відсоткова ставка, яка є інструментом співставлення із дохідністю інших видів активів та аналізу обґрунтованості відсоткових ставок за виданими кредитами.

Ризик кредитного портфеля являє собою ступень імовірності подій, за яких банк отримає збитки внаслідок кредитних операцій.

Під ліквідністю розуміють здатність фінансового інструмента трансформуватися у грошові кошти, а ступень ліквідності визначається проміжком часу, за який ця трансформація може бути здійснена, тому для кредитного портфеля ліквідність має вираз у вчасному поверненні кредитів.

Сутність кредитного портфелю банківської установи розкривається через функції, що він виконує, окремі з яких є похідними від загальновідомих функцій кредиту, а деякі – особливими з огляду на специфіку кредитного портфеля банку (Таблиця 1.2).

Таблиця 1.2 – Функції кредитного портфеля банку

Функції	Зміст функцій
Розподільча та перерозподільча функції	Розподіл та перерозподіл позикового капіталу банківською установою за суб'єктами отримання кредитів в процесі реалізації кредитних операцій
Функція заміщення грошей кредитними операціями	Утворення додаткового платоспроможного попиту банківською установою за рахунок кредитів, що перешкоджає розвитку кризових явищ внаслідок інфляції та надвиробництва шляхом видачі кредитів
Функція об'єднання кредитів	Сукупність вимог банку за наданими кредитами
Функція мінімізації кредитного ризику	Забезпечення повернення кредитів шляхом проведення постійного моніторингу виданих кредитів
Функція розширення та диверсифікації доходної бази банку	Забезпечення високих темпів росту капіталу та доходів банку в процесі реалізації кредитних операцій

* Складено на основі інформації [3; 4; 6-8; 12; 14 та ін.]

Основними цілями формування кредитного портфелю банку є:

- високий рівень доходу в поточному періоді;
- високий темп очікуваного доходу в майбутній довгостроковій перспективі;
- мінімізація рівня ризиків кредитного портфелю;
- дотримання необхідної ліквідності кредитного портфелю.

У економічній літературі існують різні підходи до класифікації кредитного портфелю.

Залежно від мети банк формує кредитний портфель певного типу. Тип портфеля, у загальному вигляді, являє собою характеристику портфеля, засновану на співвідношенні прибутку та ризику. Основні типи кредитного портфеля зображено на рисунку 1.1.

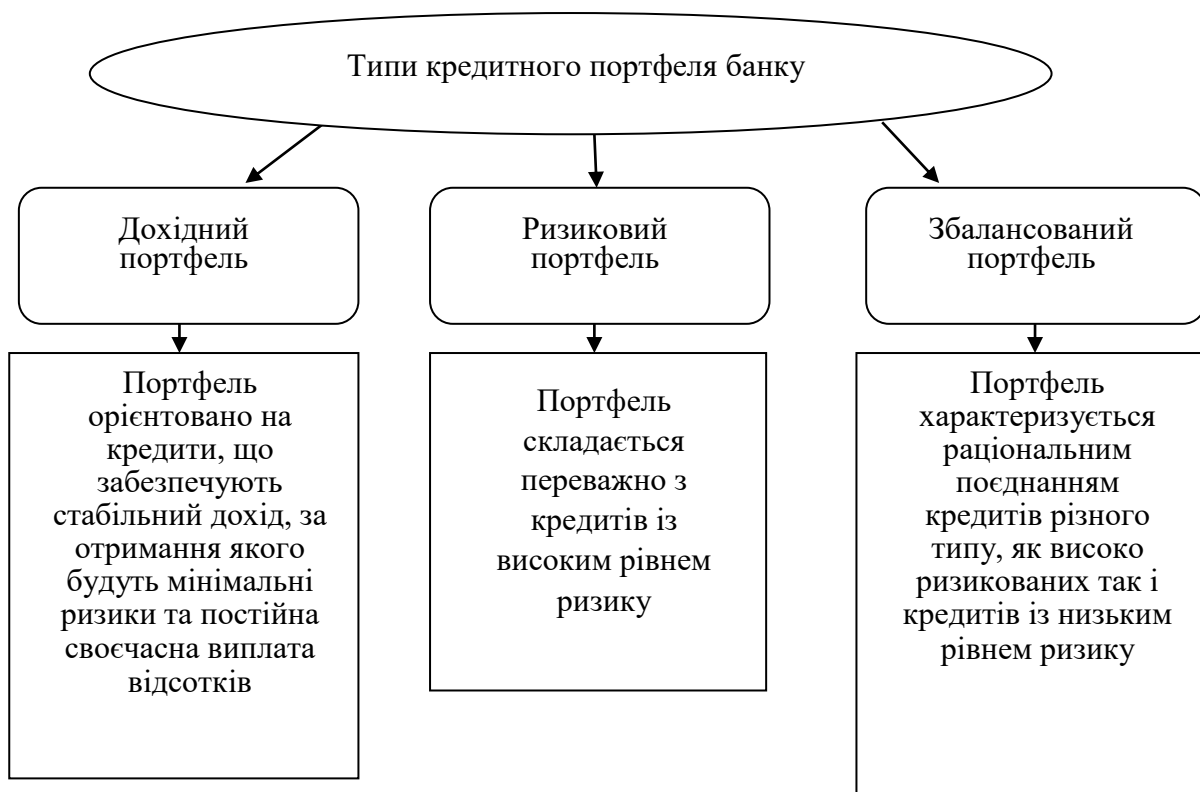

Рисунок 1.1 – Типи кредитного портфеля банківської установи
(складено на основі інформації [2-8; 12; 14; 15; 28; 29; 41; 48 та ін.]

Слід зазначити, що ризиковий портфель характеризується підвищеним рівнем прибутковості при високому рівні ризику, тоді як, у портфелі доходу

рівень прибутку є нижчим, однак й кредитні ризики є мінімальними. Збалансований кредитний портфель являє собою сукупність банківських кредитів та має структуру і фінансові характеристики, що лежать в межах вибору найбільш ефективного вирішення поєднання ризику і прибутковості.

Окрім типів кредитного портфеля, при дослідженні його класифікаційних ознак, доцільно виокремлювати й його види.

Враховуючи різні підходи до класифікації видів кредитного портфелю, на рисунку 1.2 представлені узагальнені класифікаційні ознаки, які, на нашу думку, найбільш точно та з різних сторін відображають сутність кредитного портфеля банку.

Класифікація кредитного портфеля побудована за принципом однорідності, оскільки у ній досліджено різновиди кредитного портфелю за таким напрямками як: суб'єкт та об'єкт кредитування, техніка надання кредиту, його строк та розмір, вид забезпечення.

Суб'єктами кредитування є юридичні або фізичні особи, які є дієздатними та мають матеріальні або інші гарантії здійснювати економічного, в тому числі кредитні угоди. В даному аспекті визначають наступну класифікація суб'єктів кредитування: “державні підприємства і організації; кооперативи; громадяни, які займаються індивідуальною трудовою діяльністю; інші банки; інші господарства, включаючи органи влади, спільні підприємства, міжнародній об'єднання та організації” [28].

За об'єктами кредитування кредитний портфель банку поділяється на такі види: портфель комерційних кредитів, інвестиційних, вексельних, іпотечних та споживчих кредитів.

Наприклад, об'єктами кредитування юридичних осіб можуть виступати операції з покриття розриву в платіжному обороті, фінансування укладених контрактів, виплата заробітної плати співробітникам, придбання обладнання, житлове та комерційне будівництво та ін. До об'єктів кредитування фізичних осіб належать купівля нерухомості, рухомого майна, товарів народного споживання та ін.

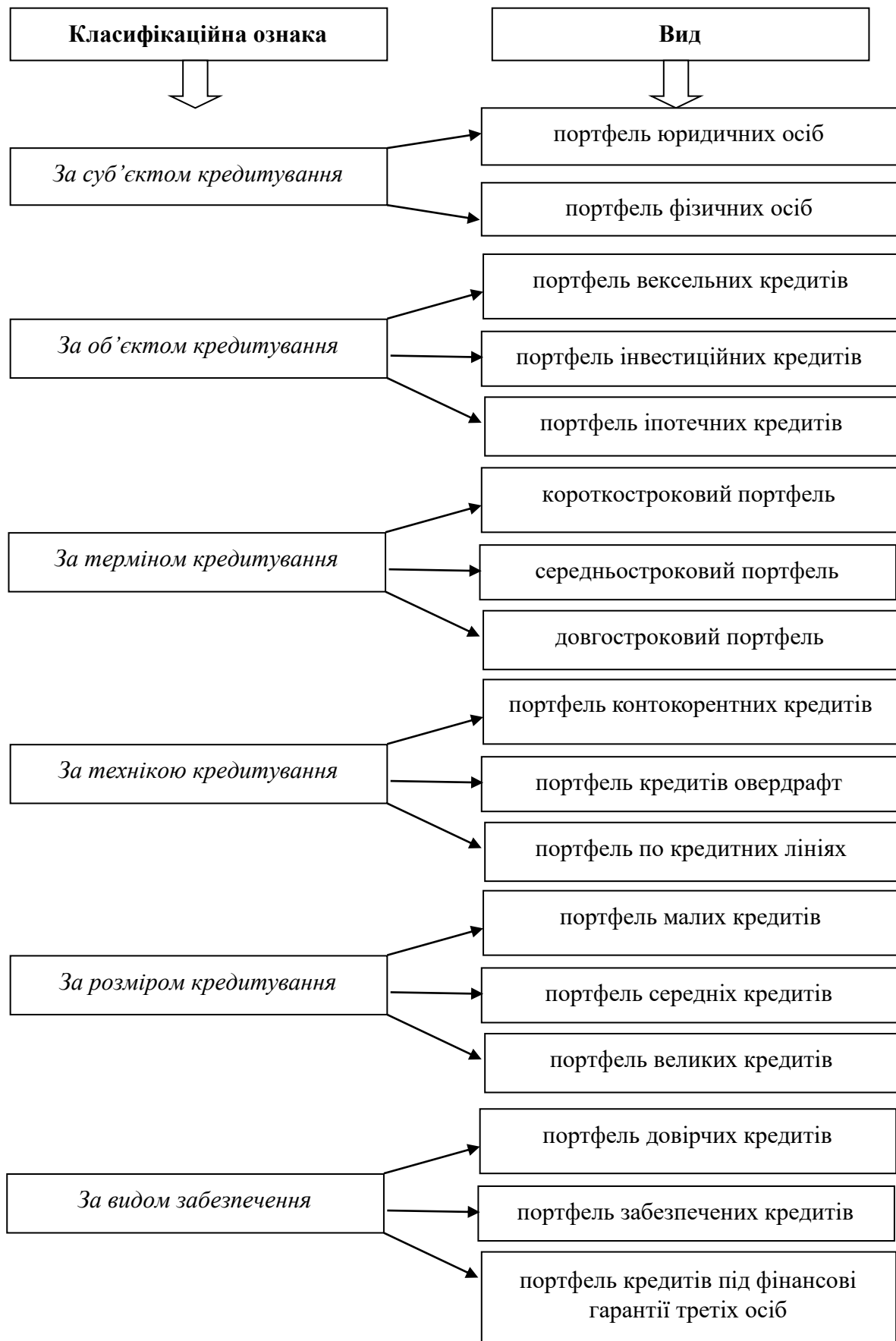

Рисунок 1.2 – Класифікація кредитного портфелю банку (складено автором на основі узагальнення інформації [1-8; 12-14; 17; 18; 23; 28; 44; 45 та ін.]

За строками кредитування виокремлюють кредити до запитання (онкольні) та строкові. У свою чергу, строкові кредити комерційних банків поділяються на короткострокові (строком до одного року), середньострокові (строком від одного до трьох років) і довгострокові (понад три роки).

Окрім наведених кредитних портфелів банківських установ, виокремлюють й інші їх різновиди: за ознакою диверсифікованості; в залежності від можливості банку вільно управляти своїм кредитним портфелем; за ознакою ризику.

За ознакою диверсифікованості розрізняють:

- диверсифікований кредитний портфель, що задовольняє вимогам портфельної, галузевої і географічної диверсифікації;
- концентрований кредитний портфель, що характеризується високою питомою вагою кредитів певного виду і високим ступенем ризиків концентрації.

Як правило, в умовах функціонування ринку позикових капіталів у кожній країні формуються норми концентрації кредитних вкладень банків в окремі галузі, регіони та за окремими групами позичальників. Якщо функціонування ринку позикових капіталів значно порушується, то у визначенні величини цієї норми велику участь бере держава.

Залежно від можливості банку вільно управляти своїм кредитним портфелем, можна виділити:

- некерований кредитний портфель. До нього включають ті банківські кредити, видача яких здійснюється на виконання державних програм та відповідних нормативних актів. У результаті банк фактично втрачає можливість ефективного управління прибутковістю кредитного портфеля;
- регульований кредитний портфель – включає кредити, видані банком інсайдерам, в тому числі співробітникам банку та керівництву, а також афілійованим компаніям.

Збалансований кредитний портфель - це портфель банківських кредитів, який за своєю структурою та фінансовими характеристиками лежить в точці

найбільш ефективного вирішення дилеми "ризик-прибутковість". Оптимальний портфель не завжди збігається зі збалансованим: на певних етапах своєї діяльності банк може на шкоду збалансованості кредитного портфеля здійснювати видачу кредитів з меншою прибутковістю і з великим ризиком. Робиться це звичайно з метою зміцнення конкурентної позиції, завоювання нових ніш на ринку, залучення нових клієнтів і т.д.

Кредитний портфель, як і будь-який інший, характеризується розміром та структурою. Поняття «розмір кредитного портфеля» розглядається відносно всього розміру активно-пасивних операцій банку, а також відносно розміру кредитних портфелів інших банків.

Розмір кредитного портфеля оцінюється за балансовою вартістю всіх кредитів банку, у тому числі прострочених, пролонгованих, сумнівних. Натомість, «структура кредитного портфеля» - це співвідношення конкретних видів кредитних операцій в кредитному портфелі банку.

«Структура кредитного портфеля банку може вважатися задовільною в тому випадку, якщо питома вага кредитів без забезпечення, сумнівних для повернення, прострочених і пролонгованих складає не більш 50 %» [15, с. 167].

Обсяг і структура кредитного портфеля банку визначаються такими чинниками, як: офіційна кредитна політика банку; правила регулювання банківської діяльності; величина капіталу банку; досвід і кваліфікація менеджерів; рівень дохідності різних напрямів розміщення коштів.

Банківські установи зацікавлені змінювати структуру кредитного портфелю з метою отримання найбільш сприятливих значень його цільових характеристик – дохідності, ризику та ліквідності. Цілі формування кредитного портфелю можуть змінюватися в залежності від ставлення банку до ризику, але основною метою є отримання прибутку і збереження капіталу.

«У структурі балансу банку кредитний портфель розглядається як єдине ціле та складова частина активів банку, яка має свій рівень дохідності і відповідний рівень ризику. Отже, основними критеріями кредитного портфелю є кредитний ризик і дохідність» [39].

Зв'язок між ліквідністю банку та його кредитним портфелем можна виразити так: на рівень банківської ліквідності впливає як обсяг та якісний стан окремого кредиту, так і обсяг і якість кредитного портфелю банку в цілому.

Узагальнюючи отримані результати проведених досліджень, ми вважаємо, що кредитний портфель комерційного банку в широкому розумінні являє собою сукупність інструментів реалізації кредитної політики банку з управління кредитним ризиком та забезпечення конкурентних переваг на ринку банківського кредитування.

У вузькому сенсі, на нашу думку, під кредитним портфелем комерційного банку необхідно розуміти сукупність залишків заборгованостей за кредитними продуктами комерційного банку, структуровану з урахуванням ступеня ризику, рівня прибутковості і ліквідності з метою забезпечення реалізації стратегії і тактики кредитної політики.

1.2 Концептуальні основи управління кредитним портфелем банку

У теоретичному сенсі поняття управління передбачає перетворення інформації про стан об'єкта в командну інформацію від суб'єкта. Це цілеспрямований програмований чи довільний вплив на об'єкти задля досягнення кінцевої мети за допомогою явищ, процесів, коли з ними є взаємодія в режимі детермінованої чи довільної програми/регламенту.

Ефективність управління визначається адекватністю дій управління щодо об'єкта управління. Виходячи із вище зазначеного, можна стверджувати, що управління кредитним портфелем в першу чергу пов'язано з ризиковістю проведення кредитних операцій.

Як зазначає Серик Ю.В., “управління кредитним портфелем банку має за мету балансування та стримування ризику усього портфеля, контролювати

структуру кредитного ризику, що притаманний тим чи іншим ринкам, клієнтам, позичковим інструментам, кредитам та умовам діяльності” [42, с. 71].

Чуб П.М. визначає “управління кредитним портфелем як процес, що складається із п’яти послідовних етапів: вибору кредитної політики; аналізу ринку кредитів; формування кредитного портфеля; перегляду кредитного портфеля; оцінки ефективності кредитного портфеля” [47, с. 6].

Аналізуючи представлене визначення, можемо побачити, що на кожному етапі присутній процес управління кредитним ризиком.

Дзюблюк О. В., Малахова О. Л. досліджують етапи управління кредитним процесом, розглядаючи етап вибору методів впливу на кредитний ризик, відзначаючи «...вимоги щодо надання забезпечення – це метод впливу на кредитний ризик, що дозволяє банку у разі неповернення позички повністю або частково компенсувати витрати за кредитними операціями» [22, с. 113- 114].

Рогожнікова Н. В. відзначає, що “портфель банківських позичок схильний до всіх основних видів ризику, які супроводжують фінансову діяльність: ризику ліквідності, ризику процентних ставок, кредитному ризику” [38, с. 31]. Тим самим підтверджуючи необхідність управління кредитним портфелем на основі використання методів й способів мінімізації кредитного ризику.

Якщо підходити до управління кредитним портфелем банку як до системи, то її можна розглядати як об’єднання двох підсистем – керуючої та керованої.

При чому, керуюча підсистема (суб’єкт управління) здійснює управлінський вплив на керовану підсистему (об’єкт управління) за допомогою концептів для досягнення мети реалізації управлінських дій.

Аналітичне опрацювання фахової літератури дозволяє прийти до висновку, що управління кредитним портфелем банку – це сукупність принципів, функцій, методів, інструментів і специфічних прийомів цілеспрямованого, безперервного впливу керуючої системи (управління банку; кредитний і юридичний комітет, управління банківськими ризиками; управління заставних операцій; управління по роботі з проблемними активами;

служба безпеки) на керовану (обсяг та структура кредитного портфеля банку, кредитний ризик, забезпечення банківських позичок) з метою забезпечення реалізації основних цілей – дохідність кредитної діяльності та мінімізація кредитного ризику в умовах динамічного реагування на зовнішні та внутрішні загрози.

Щодо основних принципів управління кредитним портфелем банку, то до них варто включити наступні: керованості, адекватності, функціональної повноти, відкритості, ефективності.

До загальних функції управління кредитним портфелем банку належать базові – планування, регулювання, контроль та аналіз, а до специфічних варто віднести – забезпечувальну, стимулюючу, обмежувальну, інформаційну, захисту прибутку й захисту капіталу.

До основних методів, що доцільно використовувати у системі управління кредитним портфелем банку відносимо: коефіцієнтний аналіз якості кредитного портфеля, оцінка кредитоспроможності позичальника, резервування, комплексна оцінка кредитного ризику, діагностика кредитного портфеля, побудова оптимізаційної моделі управління кредитним портфелем.

Таким чином, узагальнення змісту та основних положень інформаційних джерел дозволяє сформулювати власне бачення концептуальної моделі системи управління кредитним портфелем банку (рисунок 1.3).

Зважаючи на ключові рівні управлінської діяльності – стратегічний і тактичний, варто акцентувати, що основою реалізації стратегічного управління кредитним портфелем банку є його кредитна політика.

Необхідність розроблення кредитної політики банківської установи зумовлена тим, що вона дозволяє планувати, регулювати, контролювати й раціонально організувати взаємовідносини між банком та його клієнтами щодо зворотного руху грошових коштів.

Кредитна політика банку у вузькому розумінні є системою заходів у сфері кредитування клієнтів, яка здійснюється банком для реалізації загальної

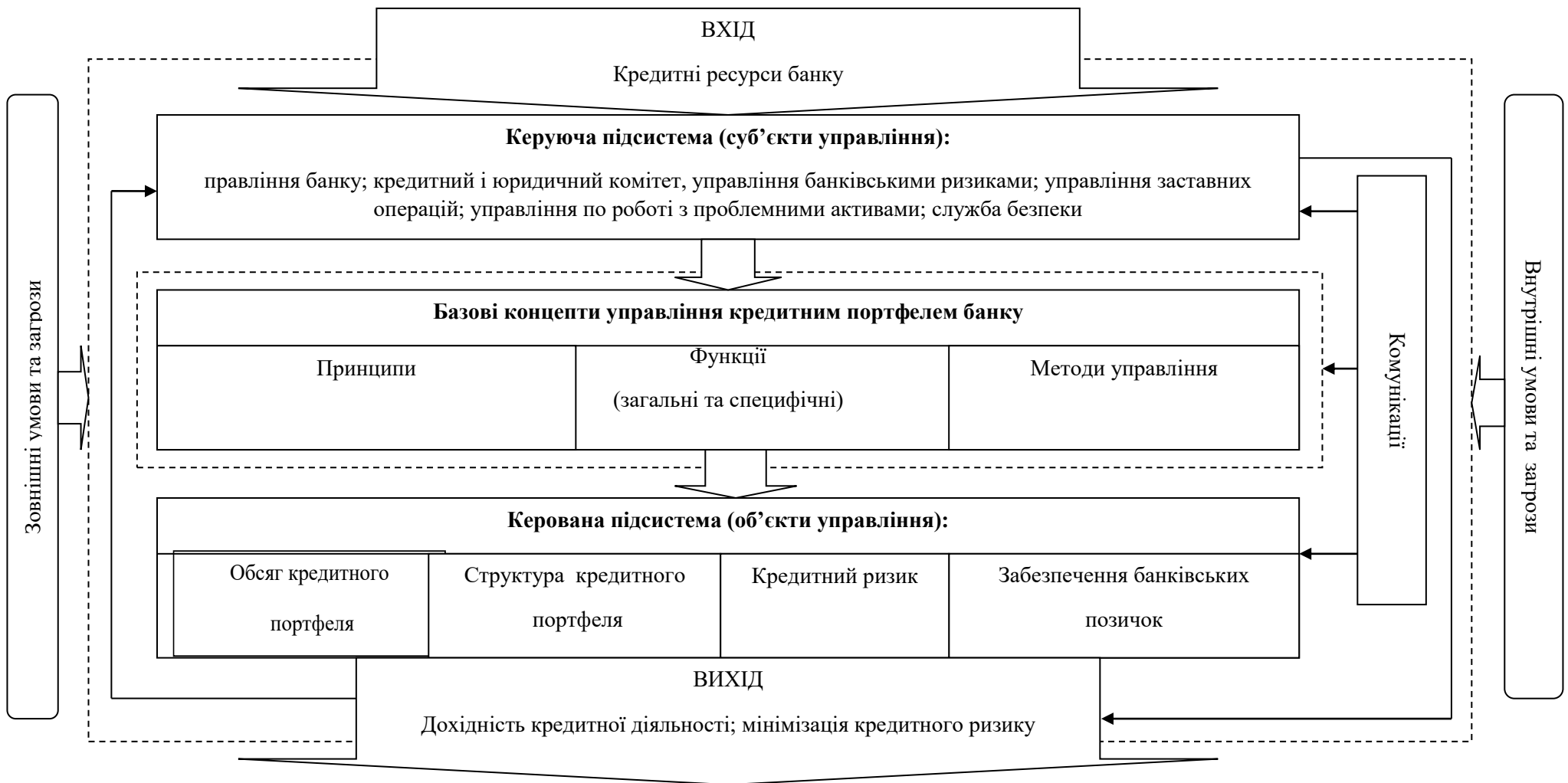

Рисунок 1.3 – Концептуальна модель системи управління кредитним портфелем банку
 (складено автором на основі узагальнення інформації [1-9; 14; 21; 22; 24; 25; 28; 29; 36; 41; 47-49 та ін.]

стратегії у певному проміжку часу.

Кредитна політика як основа процесу управління, визначає пріоритети в процесі розвитку кредитних відносин й функціонування кредитного механізму.

Основними пріоритетами при розробці кредитної політики є:

- надання якісних кредитів, тобто тих, що задні забезпечити адекватний прибуток за зміни зовнішніх та внутрішніх умов діяльності позичальників;
- прибутковість. Вартість кредиту має відповідати прогнозованому (розрахунковому) ступеню індивідуального кредитного ризику, дохідність портфеля – плановому рівню;
- розумне зростання кредитного портфеля відповідної якості, без надмірної концентрації (географічної, галузевої, клієнтської).

Кредитна політика банківської установи розкриває такі основні напрями кредитної діяльності банку:

- стандарти й критерії діяльності банківських працівників, котрі відповідають за видачу кредитів;
- основні дії менеджерів, які ухвалюють стратегічні рішення щодо кредитування;
- принципи оцінки та контролю за якістю управління кредитною діяльністю банку.

Пріоритети, цільові показники, характерні особливості та методи реалізації у відповідності до різних типів кредитної політики банку систематизовано у таблиці 1.3.

Загалом, банківська кредитна політика повинна визначати:

- умови, за яких банк може проводити видачу кредитів;
- опис повноважень у галузі кредитування, якими наділені віцепрезидент банку, відповідальний за кредити, голова кредитного комітету і кредитний інспектор;
- обов'язок щодо передачі прав і надання інформації в межах кредитного підрозділу банку;

Таблиця 1.3 – Характеристика типів кредитної політики банку

Пріоритети	Цільові показники	Характерні особливості	Методи реалізації
Консервативна (обережна)			
Мінімізація кредитного ризику	Питома вага кредитів у загальному обсязі робочих активів банку не більше 30%, банк забезпечує свою прибутковість за рахунок менш ризикованих активних операцій	Характерна для новоствореного банку, або банку, який вже має суттєві проблеми з якістю кредитного портфеля	<ul style="list-style-type: none"> - здійснюється переважно короткострокове кредитування; - проводиться ґрунтовна оцінка кредитоспроможності позичальника; - застосовується жорстка процедура надання кредиту (суттєвий перелік умов для надання кредиту); - високі відсоткові ставки за кредитами; - жорсткі процедури ліквідації проблемної заборгованості
Помірквана (помірна)			
Підтримання середнього рівня ризику, який дозволяє максимізувати фінансову стабільність банку в короткостроковій і довгостроковій перспективі	Питома вага кредитів у загальному обсязі робочих активів становить 30–50%	Властива надійним банкам із достатнім досвідом роботи у сфері кредитування	<ul style="list-style-type: none"> - застосовуються типові (стандартні) умови кредитування, має місце пролонгація та реструктуризації кредитної заборгованості
Агресивна			
Максимізація доходів від кредитної діяльності та розширення її обсягів	Питома вага кредитів більше, ніж 50% загального обсягу робочих активів	Ігнорування високого рівня кредитного ризику задля максимізації прибутку. Не повинна бути тривалою, адже рівень ризику значний	<ul style="list-style-type: none"> - кредит поширюється на максимальну кількість клієнтів, включаючи й ризиковані групи; - має місце пролонгація та реструктуризації кредитної заборгованості; - зниження вартості кредиту; - збільшення строків та розмірів кредитів

* Складено на основі інформації [2-8; 12; 14; 15; 18; 21; 26; 28; 29; 39; 41 та ін.]

- конкретні і докладні вказівки про те, хто відповідає за збереження і перевірку кредитних справ, має право доступу до них і в якому випадку;
- критерії пріоритетності розгляду на кредитному комітеті заявок на одержання кредитів;
- встановлені банком межі кредитних процентних ставок і принципи їхнього формування;
- практику звертання клієнтів з проханням про видачу кредиту, перевірку, оцінку і ухвалення рішення за кредитними заявками;
- перелік необхідних документів, що додаються до кредитної заявки, і документації для обов'язкового збереження в кредитній справі (кредитний договір, договір застави, фінансова звітність позичальника та ін.);
- основні правила прийому, оцінки і реалізації кредитного забезпечення, опис стандартів за допомогою яких визначається якість кредитів;
- характеристику діагностики проблемних кредитів;
- цілі, з огляду на які визначається кредитний портфель (види, терміни погашення, розміри і якість кредитів);
- правила розрахунку і створення резервів щодо сумнівних боргів тощо.

Мета розробки кредитної політики – забезпечення контролю над ризиками (непрямим валютним, процентним, операційним ризиками та ризиком ліквідності) у процесі найбільш ефективного розміщення кредитних ресурсів для одержання максимально можливого доходу від кредитних операцій за дотримання оптимального співвідношення між прибутковістю і рівнем кредитного ризику в умовах активного просування банку в пріоритетних галузях економіки та регіонах присутності банку.

Основними етапами розроблення кредитної політики банку є: формування цілей кредитування; визначення стандартів кредитування; розробка вихідних документів кредитної політики, що включає формування відповідних внутрішньобанківських положень та кредитних інструкцій, технологічних карт здійснення кредитних операцій тощо.

Щодо стандартів кредитування, то мають бути відображені такі основні моменти, як:

- порядок збирання і аналізу фінансової інформації;
- вимоги щодо забезпечення кредитів;
- правила організації кредитного процесу;
- порядок оцінки кредитоспроможності позичальника;
- зразки документів (кредитна угода, договір застави, поруки тощо).

Зміст та структура стандартів кредитування можуть відрізнятися у різних банківських установах, але, як правило, у них містяться:

- опис системи кредитних повноважень працівників банку;
- перелік видів кредитів, видача яких відповідає кредитній політиці банку, а також перелік неприйнятних для банку видів кредитів;
- перелік сфер господарювання та регіонів, де кредитна активність банку є пріоритетною;
- процедура стягнення простроченої кредитної заборгованості;
- порядок видачі кредитів працівникам банку тощо.

На конкурентоспроможність кредитного портфеля банку впливають такі чинники як: ризиковість, ліквідність, дохідність, швидкість відновлення та ступінь його оновлення.

Стратегія формування кредитного портфеля банку – це визначення основних пріоритетів, принципів, підходів та цілей кредитної діяльності. Відтак, вона може бути скерованою на зростання капіталу чи на збільшення поточних доходів або ж змішана.

Стратегія формування кредитного портфеля банківської установи передбачає вирішення окремих завдань (рисунок 1.4).

Стратегічні напрямки кредитної політики залежать від: нерівномірності регіонального розвитку, політичних, економічних, законодавчих факторів. З іншого боку, якість формування кредитного портфеля, ефективне управління ним безпосередньо пов'язане з прибутковістю банку, а також забезпеченням високого рівня надійності та мінімізації ризику.

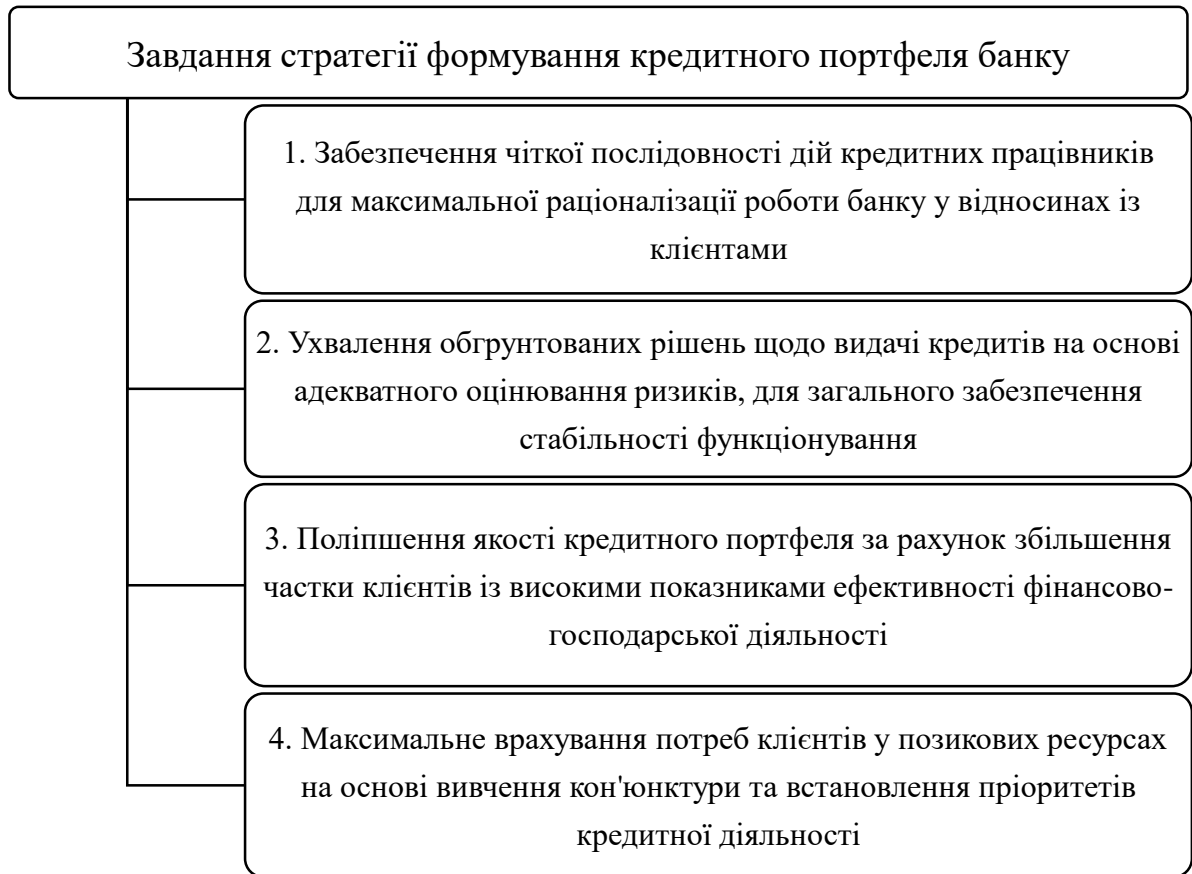

Рисунок 1.4 – Основні завдання стратегії формування кредитного портфеля банку (складено автором на основі узагальнення інформації [3-8; 12; 14; 18; 21; 26; 28; 29; 36; 39; 40 та ін.]

Тактика кредитування підпорядкована максимальному отриманню прибутку за мінімізації ризику, пов'язаного з процесом кредитування, що визначається обсягом, структурою і якістю кредитного портфеля.

На вибір стратегії формування структури кредитного портфеля банківської установи впливає низка факторів. До основних варто віднести наступні:

- специфіка ринкового сектору, який обслуговує конкретна банківська установа;
- розмір банку;
- досвід і кваліфікація менеджерів у галузі різних видів кредитування;
- офіційна кредитна політика банку;

– очікуваний дохід банку від кредитних операцій.

Отже, кредитний портфель банку слід розглядати як структурований портфель активів, що піддається оцінці, сегментації, класифікації та управлінню, характер якого документально заздалегідь визначається кредитною політикою – стратегією і тактикою банку щодо залучення коштів та спрямування їх на кредитування клієнтів банку на основі принципів кредитування.

2 Аналітичні характеристики сучасного стану й передумов забезпечення ефективного управління кредитним портфелем банків в Україні

2.1 Аналіз стану і тенденцій розвитку кредитної діяльності банків на сучасному етапі

Сучасний період функціонування вітчизняної банківської системи вирізняється постійними викликами нестабільності конкурентного середовища. Зокрема, з одного боку, банківська система України повинна відповідати темпам світової глобальної трансформації й технологічного прогресу, а з іншого – протистояти внутрішнім кризам та ризикам, витримуючи навантаження спричинені активними бойовими діями на території України.

Крім того, перед центральним банком України постало нагальне завдання позбавлення від усіх банків у капіталі яких присутня частка країни-агресора.

Враховуючи вищезазначене, специфічною рисою функціонування банківського сектору в Україні протягом останніх років є постійні коливання ключових фінансових показників.

Щодо загальної кількості діючих банківських установ на фінансовому ринку України, то протягом останніх 5 років спостерігається стійка тенденція до їх зменшення (рисунок 2.1). Так, за даними регулятора у 2022 році кількість діючих банків становила 67 одиниць проти показника – 77 у 2018 році, сумарне зменшення за період складає 10 банків.

Слід відзначити, що 7 ліквідованих установ протягом досліджуваного періоду припадали саме на банки з іноземним капіталом, їх кількість у 2022 році склала – 30 одиниць проти 37 початкових (2018 рік).

З 23 діючих банків зі 100 % іноземним капіталом у 2018-2021 роках у 2022 році відбулось скорочення лише на 1 одиницю.

В загальному щорічне скорочення кількості діючих банків становило 2 одиниці, лише за даними 2022 року – (-4) одиниці.

Фактично відбувалось активне очищення вітчизняної банківської системи регулятором ринку, що було спричинене виявленими фактами недобросовісної діяльності.

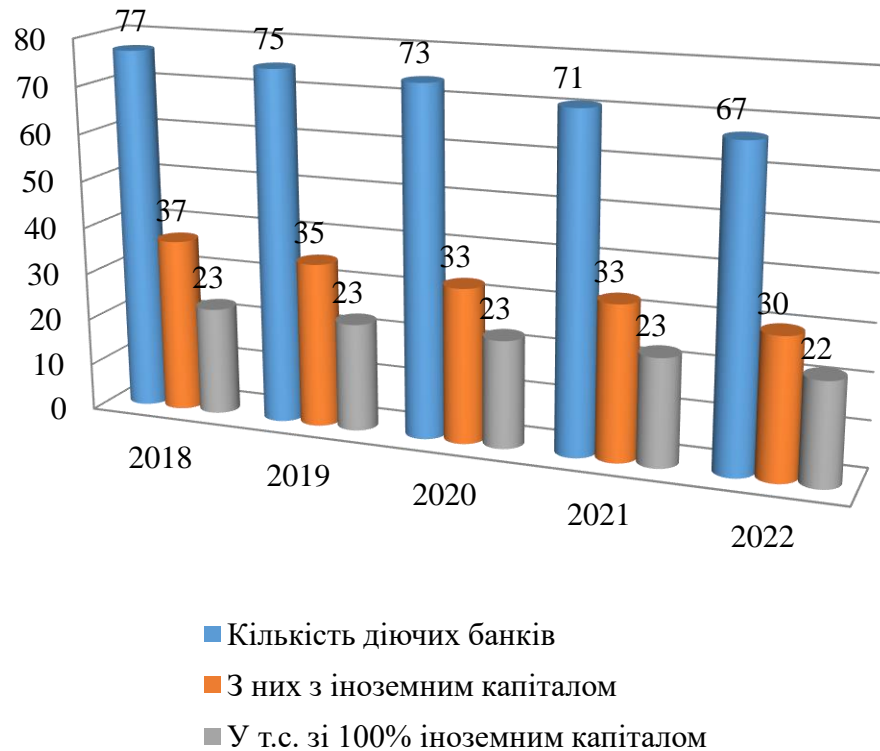

Рисунок 2.1 – Кількість банків України у 2018-2022 роках, од. (побудовано за даними [30])

Щодо іноземних банківських установ, то їх скорочення відбувається через введення Національним банком України санкцій, відносно українських банків із російським державним капіталом. Також Україною проводиться активне наближення стандартів національної банківської системи до європейського рівня, де спостерігається тенденція до скорочень кількості банків й відділень, адже розвиток та впровадження інформаційних технологій у банківській сфері дозволяє передусім вдосконалювати онлайн-банкінг із переходом значної кількості клієнтів до обслуговування через мережу інтернет.

Щодо загальних показників діяльності банків України у 2018-2022 роках (рисунок 2.2), варто зауважити, що банківська система України володіє

відповідним майновим потенціалом, що має суттєвий вплив на формування фінансової стабільності в умовах значних військово-політичних викликів. Зокрема, чисті активи банків продовжували стійке зростання, так у 2022 році вони досягли максимального значення та склали – 2353939 млн грн, що на 42,24 % більше (+ 994236 млн грн) ніж у 2018 році.

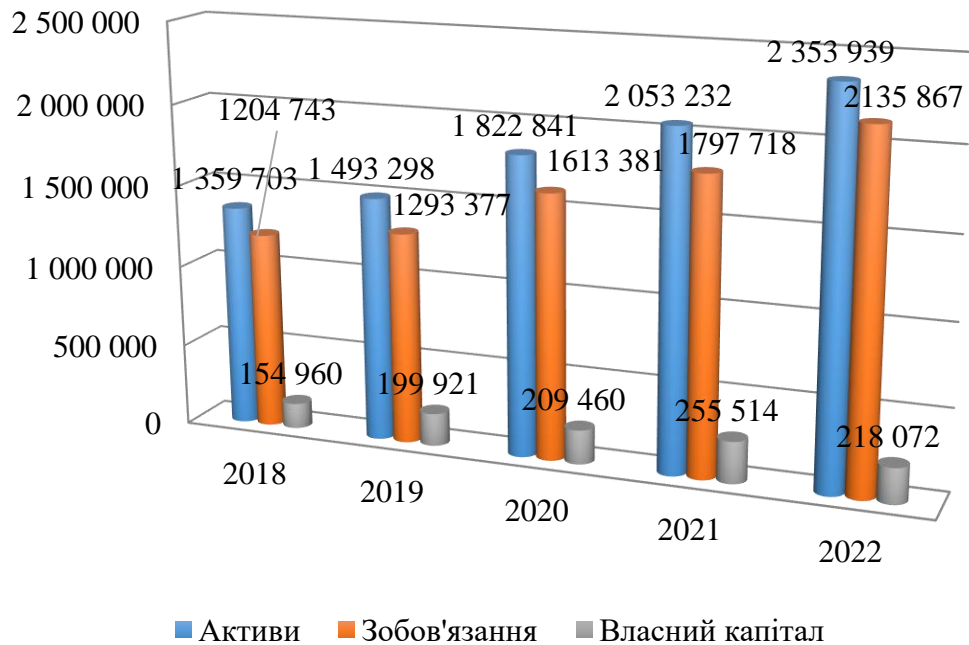

Рисунок 2.2 – Загальні показники діяльності банків України у 2018-2022 роках, млн. грн (побудовано за даними [30])

Суттєве прирощення за період дослідження, на 43,59 % або 931124 млн грн порівняно з 2018 роком, спостерігається також за обсягами банківських зобов'язань, які становили у 2022 році – 2135867 млн грн.

Зменшення загального обсягу на кінець періоду дослідження спостерігалось лише у 2022 році за показником власного капіталу до 218072 млн грн, проти значення – 255514 млн грн у попередньому 2021 році. Водночас порівнюючи із початковим значенням 2018 року (154960 млн грн) відбулось зростання на 28,94 % (+ 63112 млн грн).

Оцінюючи вплив кредитного портфеля на склад та структуру активів банківської системи України у 2020-2022 роках (таблиця 2.1), необхідно відзначити, що у 2020 році структура активів формувалась майже рівнозначними

частками кредитного портфеля (29,42 %), цінних паперів (30,36 %) та інших активів (29,32 %), натомість у 2021 році відбулось прирощення абсолютних показників сумарного кредитного портфеля банківських установ на 171 млрд грн до 767 млрд грн в результаті чого його частка також зросла і склала – 37,34 % та була переважаючою у загальній структурі активів.

Таблиця 2.1 – Вплив кредитного портфеля на склад та структуру активів банківської системи України у 2020-2022 роках

Показники	Роки			Абсолютне відхилення (+,-)		Темп зростання (%)	
	2020	2021	2022	2021/2020	2022/2021	2021/2020	2022/2021
Кредитний портфель, млрд грн	596	767	688	171	-79	128,69	89,7
Частка у загальній структурі активів, %	29,42	37,34	29,23	7,92	-8,11	126,94	78,269
Цінні папери, млрд грн	615	651	825	36	174	105,85	126,73
Частка у загальній структурі активів, %	30,36	31,69	35,05	1,34	3,35	104,41	110,58
Міжбанківські кредити, млрд грн	221	232	365	11	133	104,98	157,33
Частка у загальній структурі активів, %	10,91	11,30	15,51	0,39	4,21	103,55	137,28
Інші активи, млрд грн	594	403	476	-191	73	67,845	118,11
Частка у загальній структурі активів, %	29,32	19,62	20,22	-9,70	0,60	66,92	103,06
Разом активів, млрд грн	2026	2054	2 354	28	300	101,38	114,61

* Розраховано за даними [30]

Динамічні зміни, визначені за результатами 2022 року вказують на зменшення обсягу кредитного портфеля на 79 млрд грн до рівня 688 млрд грн, в результаті чого на фоні нарощення обсягів цінних паперів на 174 млрд грн до 825 млрд, відбулось скорочення частки кредитного портфеля у загальних активах до майже початкового рівня – 29,23 %, натомість частки цінних паперів та

міжбанківських кредитів за рахунок їх абсолютного прирощення також зросли і склали – 35,05 % та 15,51 % відповідно.

Зростання активів банківської системи України у військовий час відбувається за рахунок коштів у інших банках й вкладень у депозитні сертифікати Національного банку України, натомість кредити суб'єктів господарювання продовжують зменшуватись (рисунок 2.3).

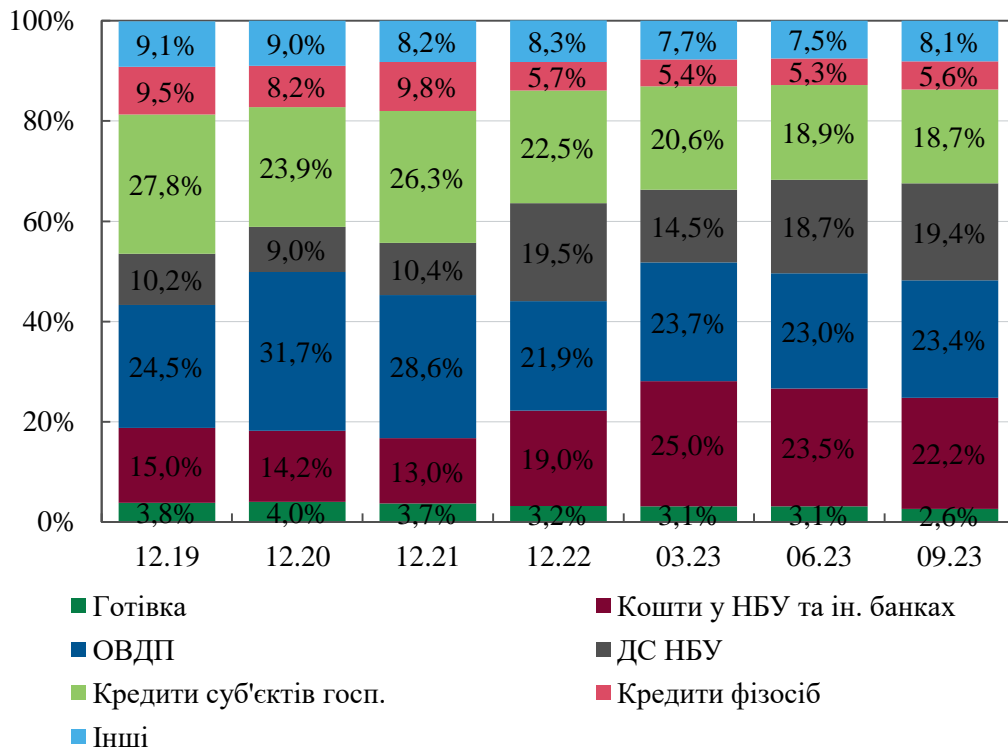

Рисунок 2.3 – Структура чистих активів банківського сектору України за складовими [32]

В загальному обсязі їх частка з 27,8 % за даними 2019 року скоротилась до 18,7 % за результатами 9 місяців 2023 року.

Щодо частки кредитування фізичних осіб у структурі чистих активів банківського сектору, то починаючи з 2019 року відбулось її скорочення з 9,5 % до 5,6 % на кінець вересня 2023 року.

Тенденції розвитку кредитної діяльності банківських установ в Україні у розрізі основних клієнтських груп та валют кредитування (рисунок 2.4), засвідчують, що порівняно із кінцем 2020 року спостерігається зростання валових

обсягів кредитування у національній валюті як для суб'єктів господарювання (124 %) так і для фізичних осіб (122 %).

Натомість обсяги кредитування у іноземній валюті зазнали значних скорочень, порівняно із результатами 2020 року, зокрема валові кредити суб'єктам господарювання за результатами 9 місяців 2023 року відповідали 75 % обсягів, а валові кредити фізичним особам склали лише – 34 % базового рівня, основне їх скорочення було зафіксоване на початку 2023 року.

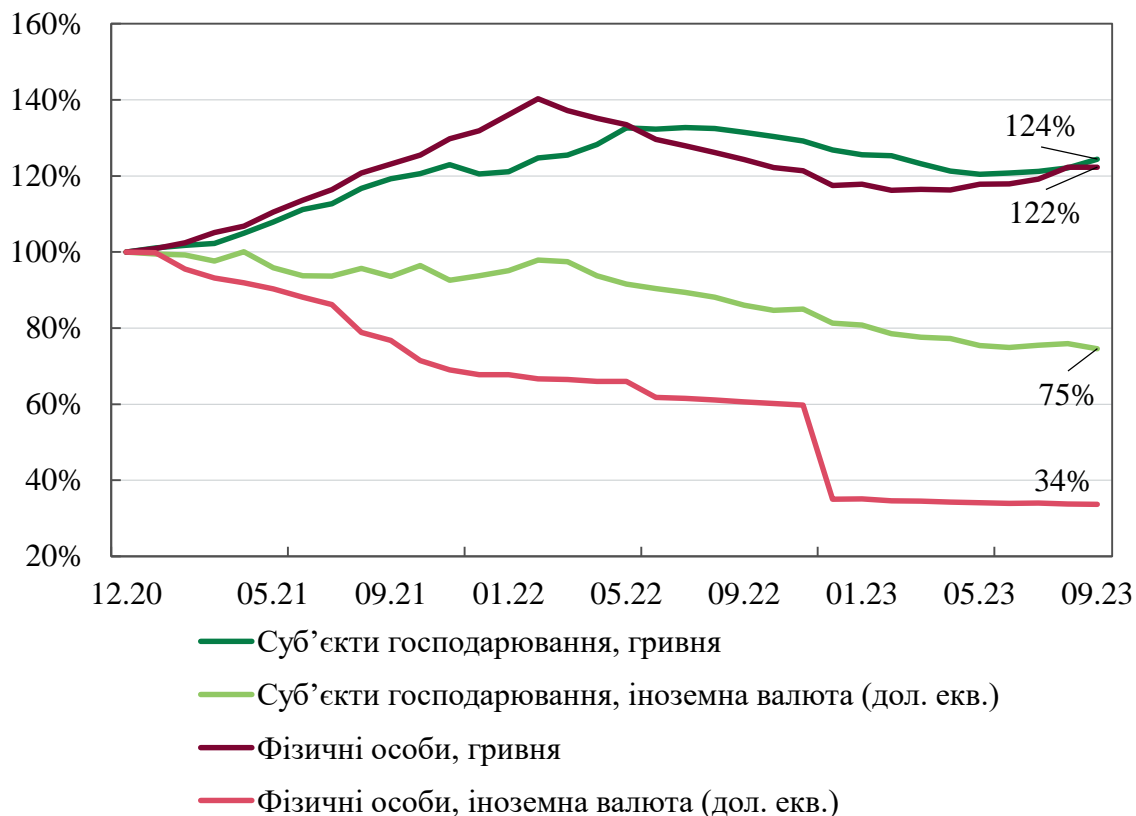

Рисунок 2.4 – Валові кредити суб'єктам господарювання та фізичним особам, 2020 = 100% [32]

В умовах війни зростання обсягів кредитного портфеля відбувалось в основному за рахунок корпоративного кредитування в основному державними банківськими установами, переважно за підтримки державних програм.

Щодо співпраці банківського сектору із різними групами корпоративного сегменту, то співставляючи дані на кінець 2020 року та 30 вересня 2023 року відзначаємо загальне зростання обсягів чистих гривневих кредитів, окрім

кредитів корпораціям під іноземним контролем, де рівень кредитування становив 73 % проти початкового (рисунок 2.5).

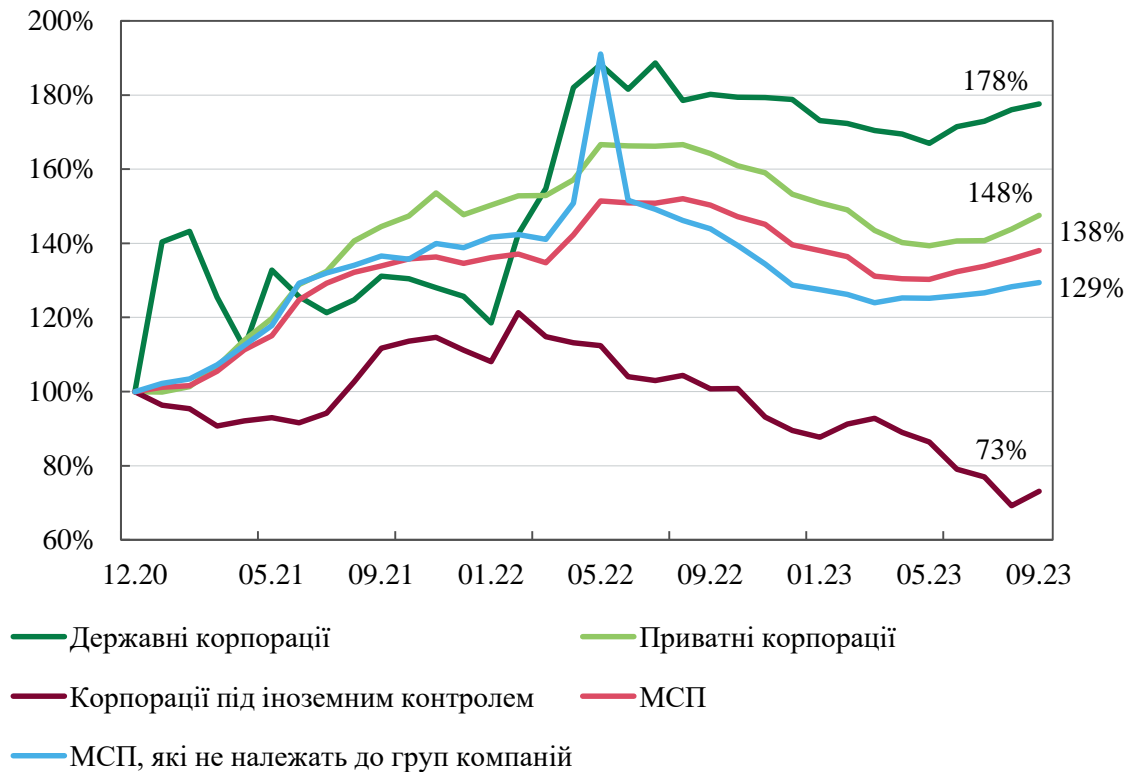

Рисунок 2.5 – Чисті гривневі кредити нефінансовим корпораціям у платоспроможних банках, 2020 = 100% [32]

В цілому діапазон обсягів позик корпоративним клієнтам становив від 129 % (малі та середні підприємства, які не належать до груп компаній) до 178 % (державні корпорації) за базового рівня 2020 року. Фінансування приватних корпорацій за рахунок кредитних коштів, порівняно із обсягами 2020 року, зросло на 48 %, а малих та середніх підприємств – на 38 %.

Оцінюючи сучасні тенденції кредитної діяльності банків у розрізі груп банківських установ для суб'єктів господарювання (рисунок 2.6) спостерігаємо зменшення обсягів гривневого кредитування, порівняно із базовим показником 2020 року лише для іноземних банків, що становить – 93 %. Нарощення гривневих кредитів для бізнес-одиниць від усіх банків загалом становило – 37 % за даними 3 кварталів 2023 року, що майже відповідає рівню зростання

кредитування бізнесу приватними банківськими установами – 35 %. Значно вищими за узагальнені були результати кредитування у національній валюті корпоративних клієнтів державними банками, де відповідне зростання проти початку дослідження склало – 78 %. У три рази (304 %) порівняно із результатом 2020 року перевищив рівень гривневого кредитного портфеля для суб'єктів господарювання – АТ «КБ ПриватБанк».

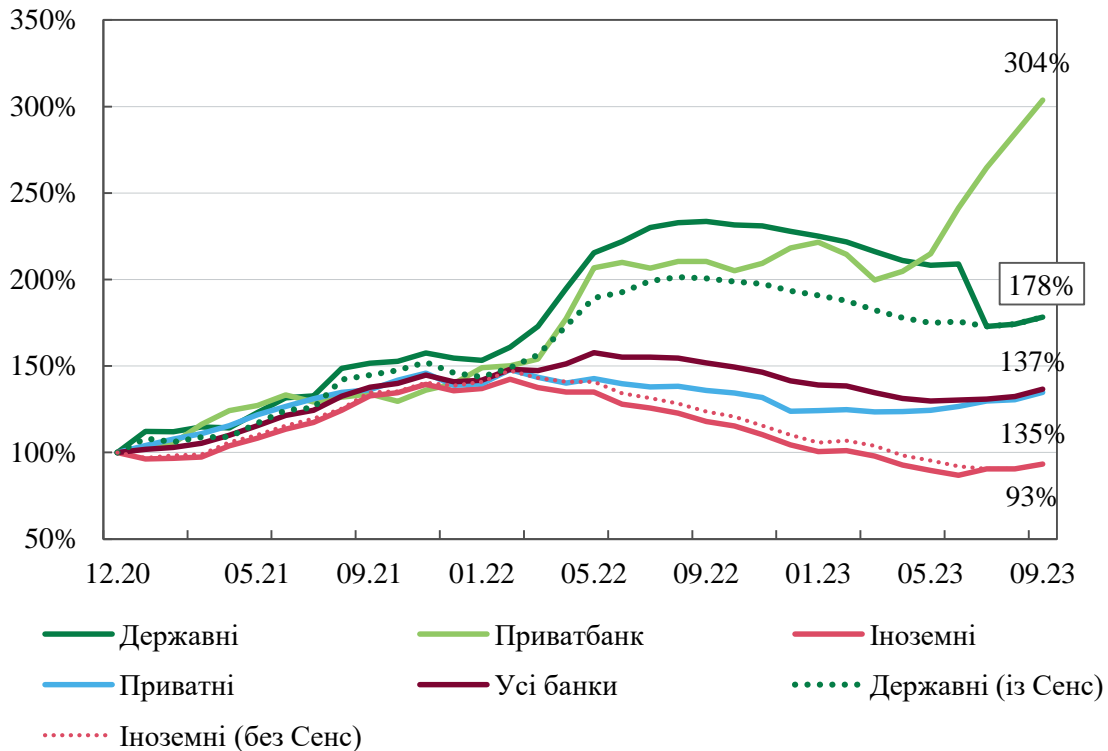

Рисунок 2.6 – Чисті кредити суб'єктам господарювання в гривнях, 2020 = 100% [32]

Щодо тенденцій кредитної діяльності банків у розрізі груп банківських установ для фізичних осіб (рисунок 2.7.), то варто також відзначити загальне скорочення кредитування даної клієнтської групи іноземними банками – 54 % на 30 вересня 2023 року, порівняно із результатом 2020. Попри періоди позитивного нарощення обсягів кредитування фізичним особам у гривнях на кінець періоду обсяг порівняно із початковим склав – 95 %. Приватні банки за результатами зафіксованими на кінець періоду дослідження збільшили обсяги гривневого кредитування фізичних осіб на 13 % проти початкового. Лідером у

сегменті гривневого кредитування фізичних осіб також є АТ «КБ ПриватБанк», для якого прирощення обсягів проти базового значення склало – 32 %.

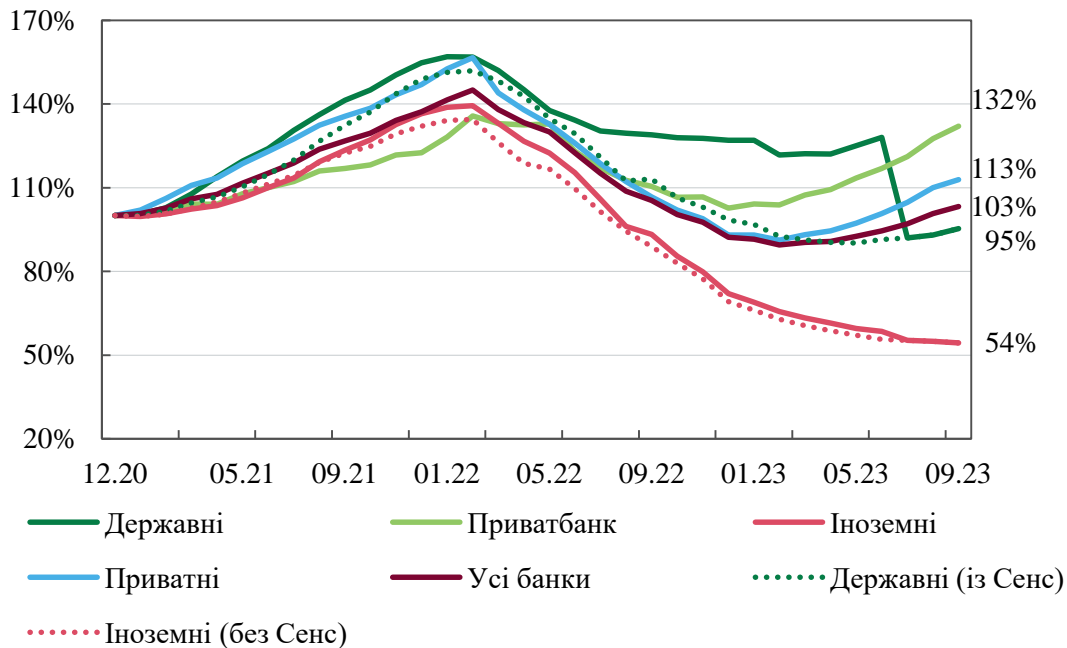

Рисунок 2.7 – Чисті кредити фізичним особам у гривнях, 2020 = 100% [32]

Щодо структури кредитного портфеля домашніх господарств у національній валюті, то за даними НБУ [32] на 30.09.2023 року найбільшу частку як і протягом усього періоду з 2019 року становили інші кредити до 1 року, частка яких зросла з 48,8 % початкових до 62,8 %. При переважанні до зменшення частки більшості груп кредитів – на побутову техніку, автокредитування, кредитування терміном від 1 до 2 років. Збільшення питомої ваги у загальній структурі гривневого кредитування домашніх господарств відбулось по кредитуванню нерухомості – 10,2 % проти 6,2 % початкових та по іншим кредитам терміном понад 5 років – 5,6 % проти 3,3 % початкових.

“Банківський кредит, вважається Європейським центральним банком не працюючим, якщо вже більше 90 днів позичальник не сплатив узгоджені внески або відсотки. В Україні кількість непрацюючих кредитів почала зростати вперше за тривалий час, внаслідок визнання непрацюючими позик суб’єктам господарювання після початку війни” [27, с. 43].

“Частка непрацюючих кредитів у банківському секторі становила на 1 січня 2023 року 38 % порівняно з 30 % на 1 січня 2022 року. Обсяг непрацюючих кредитів зріс за рік з 87 млрд грн до 432 млрд грн. Банки вже визнали значні кредитні втрати – від початку війни обсяги відрахування в резерви під кредити перевищили 100 млрд грн і становлять понад 12 % кредитного портфеля, що банки мали наприкінці лютого 2022 року. Потенційні втрати кредитного портфеля внаслідок війни, економічної кризи та енергетичного терору країни-агресора можуть сягнути 30%” [46].

Динамічні зміни частки непрацюючих кредитів у портфелях банків за групами відображені на рисунку 2.8, свідчать про найбільш проблемну ситуацію за результатами 9 місяців 2023 року у АТ «КБ ПриватБанк» – 61,9 %, найменшими значеннями щодо загального обсягу непрацюючих кредитів у загальній структурі кредитного портфеля на кінець відображеного періоду вирізнялись іноземні банки – 16,2 % та приватні банківські установи – 19 %.

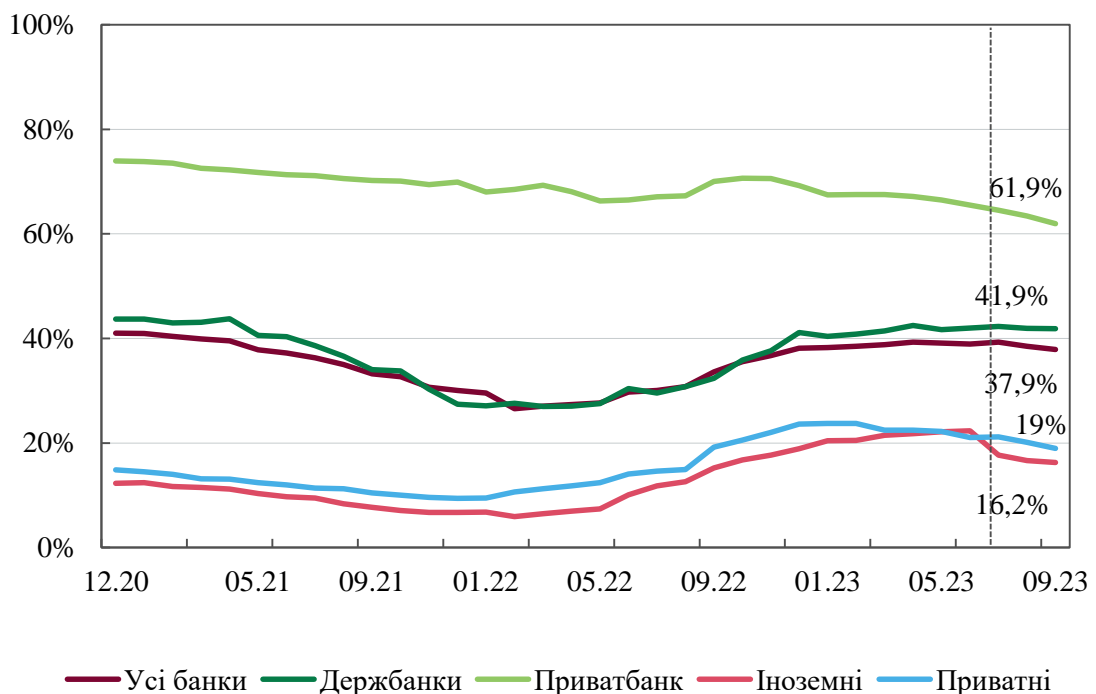

Рисунок 2.8 – Частка непрацюючих кредитів у портфелях банків за групами [32]

При підведенні підсумків аналітичних досліджень стану й тенденцій розвитку кредитної діяльності банків на сучасному етапі, варто акцентувати увагу на ключовій ролі регулятора банківського сектора – Національного банку України – у прийнятті й реалізації заходів для стабілізації кредитного ринку за умов військового конфлікту. Зокрема, Національним банком України в надскладних кризових умовах початку й активізації військових дій було докладено над зусиль для підтримки банківської системи через забезпечення фінансової стабільності та сприяння зниженню ризиків. “Одним з основних заходів НБУ було збільшення обсягів рефінансування для банків. Це дозволяло банкам залучати необхідні фінансові ресурси за більш сприятливими умовами та підтримувати ліквідність. Збільшення рефінансування допомагало банкам забезпечувати потреби своїх клієнтів у кредитних ресурсах та знижувати ризики неплатоспроможності. Також НБУ спрямував зусилля на поліпшення кредитного середовища та забезпечення фінансової прозорості.” [35, с. 58]. Відповідні заходи дозволили уникнути панічних настроїв, забезпечили відновлення довіри клієнтів і покращення доступу до кредитних ресурсів.

2.2 Аналіз фінансово-господарської діяльності АТ «Акцент-Банк» у 2020-2022 роках

“Акціонерне товариство «Акцент-Банк» (АТ «Акцент-Банк» або «А-Банк») є правонаступником ЗАТ «Акцент-Банк», який, у свою чергу, є наступником ЗАТ «Український кредитний банк», що перейняв права та обов'язки «Київського приватного банку «Київприватбанк», створеного в Україні у 1992 році. Організаційно-правова форма Банку – акціонерне товариство. Тип акціонерного товариства – приватне” [33].

Головний офіс банківської установи розташований у місті Дніпро. Згідно з даними НБУ станом на 1 січня 2023 року [31], АТ «Акцент-Банк» займає

25-е місце серед усіх банків України за обсягом активів та належить до 5-ти найбільших банків групи із приватним капіталом.

“Основними видами діяльності АТ «Акцент-Банк» є: залучення депозитів, відкриття та ведення рахунків клієнтів, надання кредитів і гарантій, здійснення розрахунково-касового обслуговування, проведення операцій з цінними паперами та іноземною валютою” [33].

Аналіз фінансово-господарської діяльності АТ «Акцент-Банк» у 2020-2022 роках доцільно розпочати із аналізу складу й структури активів банку (за даними Додатків В, Г, Д) та простежити основні динамічні зміни показників протягом періоду (Додаток Е, таблиця Е.1).

Дані таблиці Е.1 вказують, що протягом 2020-2022 років загальна сума активів АТ «Акцент-Банк» має тенденцію до збільшення, так у 2020 році цей показник становив 10878,8 млн грн, а вже у 2022 – 22072,4 млн грн (рисунок 2.9), щорічний приріст показника склав 46,6 % та 38,4 % відповідно.

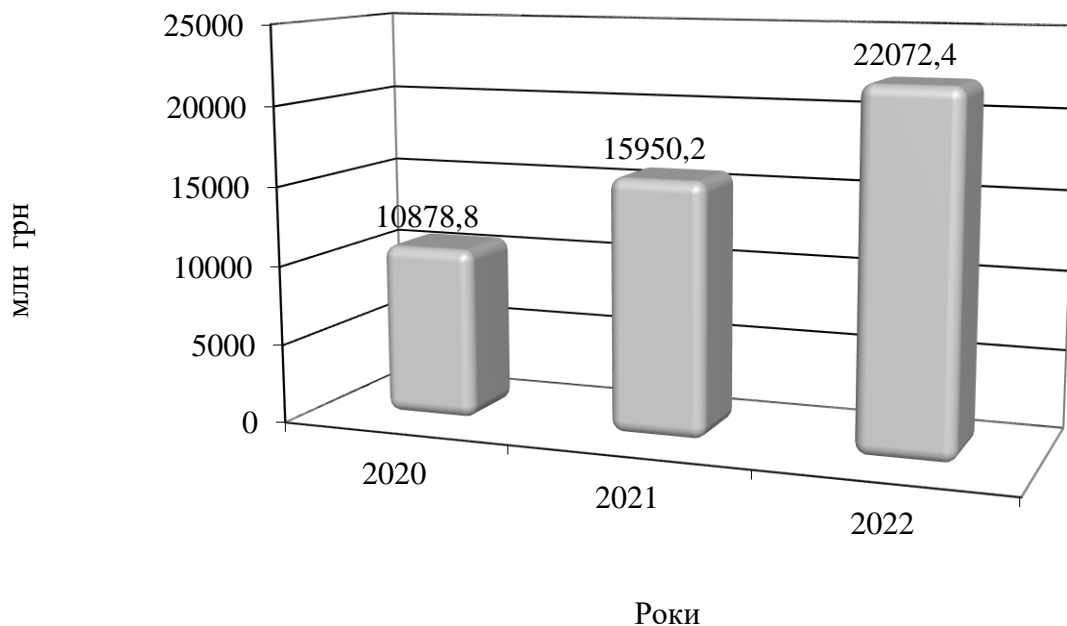

Рисунок 2.9 – Динаміка загальних активів АТ «Акцент-Банк» у 2020-2022 роках

Визначене нарощення обсягів загальних активів на кінець періоду

дослідження відбулось за рахунок суттєвого зростання обсягів грошових коштів та їх еквівалентів – з 344,6 млн грн (2020 рік) до 1841,9 млн грн (2022 рік) й коштів в інших банках – з 407,5 млн грн до 2477,6 млн грн відповідно. Стабільною тенденцією до зростання вирізнялись також - інші фінансові активи – від обсягу 156,5 млн грн (2020 рік) до 403 млн грн (2022 рік).

Обсяги кредитів та заборгованості клієнтів, що становили основну частку активів АТ «Акцент-Банк» у 2020 році - 66,1 % або 7190,5 млн грн, на противагу максимальному значенню 2021 року у 9501,5 млн грн (приріст – 31,2 %) зазнали суттєвого зменшення за результатами 2022 року та скоротились до 6221 млн грн, що безпосередньо є наслідком згорання обсягів кредитної діяльності під впливом реалізації ризиків воєнного стану та погіршення умов економічного середовища. Найбільш відчутним скороченням вирізнялись обсяги співпраці щодо кредитування фізичних осіб, які з загальної початкової суми – 6164,5 млн грн (2020 рік) та максимального значення 7853,5 млн грн у 2021 році скоротились на кінець періоду до 4813,2 млн грн.

Найвідчутніші коливання значень показників складових активів АТ «Акцент-Банк» – з 55,4 млн грн у 2020 році до 2321,7 наступному 2021 році та 135,6 млн грн у 2022 році були характерні для цінних паперів, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід, темпи росту проти попереднього року становлять відповідно – 4190,8 % та 5,8 %.

Для обсягів основних засобів та нематеріальних активів банку й інших активів протягом 2020-2022 років була характерна відносна стабільність значень без значних коливань. Так, сума основних засобів та нематеріальних активів АТ «Акцент-Банк» знаходилась у діапазоні від 413,6 млн грн (2022 рік) до 431,8 млн грн (2022 рік), інших активів – від 38,4 млн грн (2022 рік) до 62,7 млн грн (2020 рік) відповідно.

Аналітичне дослідження складу та структури зобов'язань АТ «АКЦЕНТ – БАНК» у 2020-2022 роках (Додаток Е, таблиця Е.2), вказує за загальну тенденцію до зростання їх обсягів протягом досліджуваного періоду – з 7957,9 млн грн у 2020 році до 12151,5 млн грн у 2021 році та 15368,3 млн грн у 2022

(рисунок 2.10), щорічний приріст показника проти значення попереднього року становив 52,7 % та 26,5 % відповідно.

Зазначені зміни були спричинені в основному змінами у обсягах коштів клієнтів, що становлять основу зобов'язань АТ «АКЦЕНТ – БАНК», їх частка у загальній структурі є визначальною та становить протягом періоду 94,5-95,4 %.

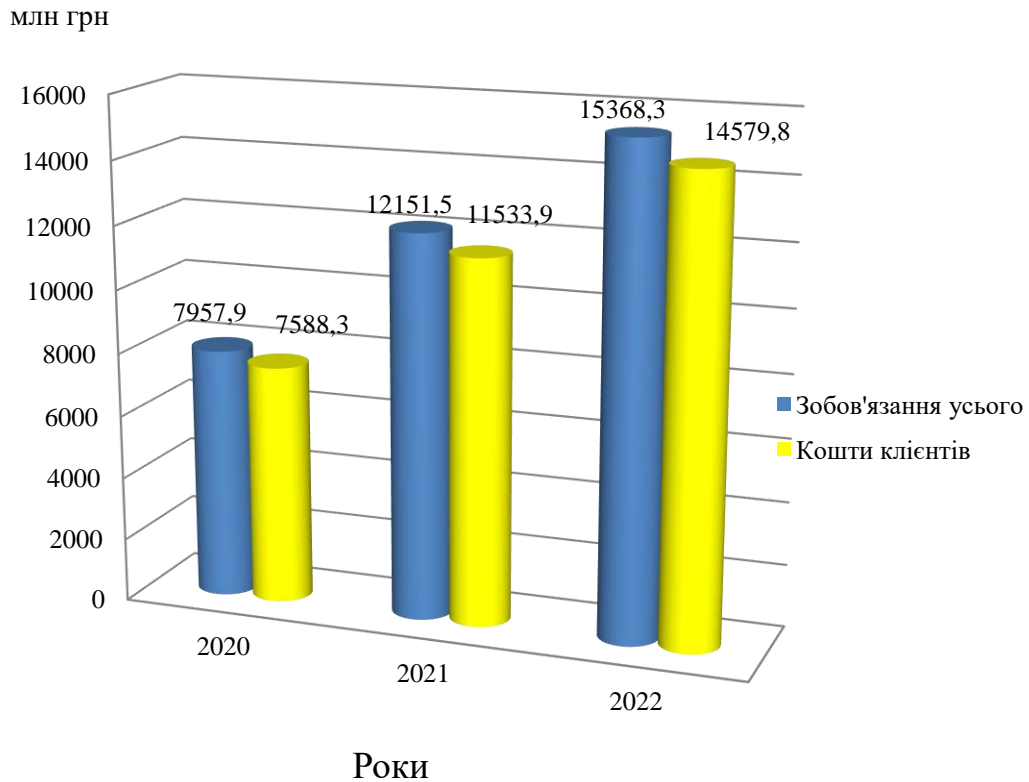

Рисунок 2.10 – Динаміка зобов'язань та коштів клієнтів АТ «Акцент-Банк» у 2020-2022 роках

Щодо обсягів клієнтських коштів, залучених банком, то з 7588,3 млн грн (2020 рік) їх було прирощено до суми – 14579,8 млн грн на кінець періоду, річні зміни становлять відповідно – (+52 %) та (+26,4 %). Щодо структурного складу, то основна частка як у структурі коштів клієнтів так і загалом зобов'язань АТ «АКЦЕНТ – БАНК» у 2020-2022 роках належить коштам фізичних осіб – від 6344,2 млн грн (79,7 %) у 2020 році до 11853,8 млн грн (77,1 %).

Податкові зобов'язання та резерви за зобов'язаннями банку на кінець періоду становили – 0,1 % у загальній структурі зобов'язань, інші зобов'язання

у 2022 році сумарно складала – 3,2 %.

Загалом описані тенденції вказують на активну співпрацю по залученню коштів клієнтів та безпосереднє орієнтування на співпрацю з фізичними особами щодо залучення коштів на депозитні рахунки.

Аналіз складу та структури власного капіталу АТ «АКЦЕНТ – БАНК» у 2020-2022 роках (Додаток Е, таблиця Е.3) дозволяє визначити тенденцію до нарощення його обсягів – з початкового рівня 1234,6 млн грн (2020 рік) до 2198,57 млн грн (2021 рік) та сумарного значення – 2417,81 млн грн (2022 рік) (рисунок 2.11). Показники щорічних приростів абсолютних значень власного капіталу банку у порівнянні із показниками попереднього року становлять відповідно – 78,1 % та 10 %.

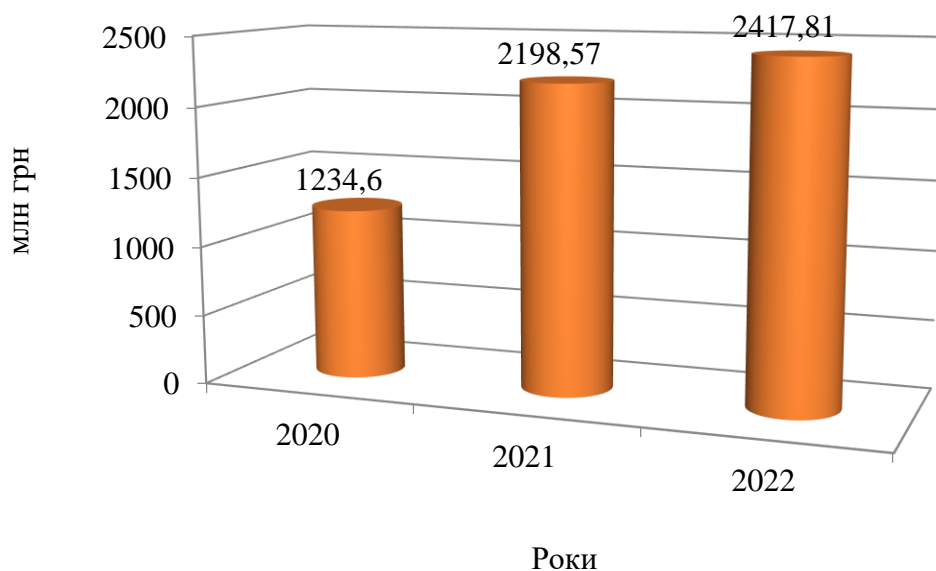

Рисунок 2.11 – Динаміка власного капіталу АТ «Акцент-Банк» у 2020-2022 роках

Щодо абсолютних та структурних змін власного капіталу АТ «АКЦЕНТ – БАНК» у 2020-2022 роках, то варто проаналізувати відповідні зрушення у розрізі окремих звітних років. Так, за результатами 2021 року найсуттєвішими позитивними змінами були збільшення капіталізації банківської установи через збільшення обсягу статутного капіталу з 778,47 млн грн до 1054,7 млн грн (+276,23 млн грн) та нарощення обсягів нерозподіленого прибутку –

з 303,37 млн грн до 804,16 млн грн (+ 500,79 млн грн) у порівнянні з 2020 роком. Щодо структури ключових елементів впливу на загальний обсяг власного капіталу, то в результаті описаних змін, частка статутного капіталу з 63,05 % у 2020 зменшилась до 47,97 % попри абсолютне зростання значення, натомість частка нерозподіленого прибутку з 24,57 % зросла до – 36,58 %.

Новим показником власного капіталу, що з'явився у 2021 році та становив вплив на абсолютні та структурні зміни став – результат від операцій з акціонером у сумі 165 млн грн, який склав відповідно частку – 7,5 %.

Щодо результатів діяльності за 2022 рік, то змін обсягів статутного капіталу та результатів від операцій з акціонером – не відбувалось, але банком фіксується незареєстрований статутний капітал на суму 459,8 млн грн, що на фоні зменшення обсягу нерозподіленого прибутку до 503,28 млн грн та зростань по показникам резервних коштів спричиняє зміни у структурному складі. Зокрема, частка статутного капіталу у 2022 році зменшується до 43,62 %, нерозподіленого прибутку – до 20,82 %, водночас незареєстрований статутний капітал складає 19,02 %, а резервні та інші фонди банку фіксуються на рівні – 7,12 % (проти 5,81 % попередніх).

Для визначення причин зміни ефективності фінансово-господарської діяльності АТ «Акцент-Банк» у 2020-2022 роках та можливих напрямів покращення варто проаналізувати показники доходів та витрат банківської установи.

Аналітичні дослідження, стану, динаміки та структури доходів АТ «Акцент-Банк» у 2020-2022 роках, проведені у таблиці 2.2, свідчать про зростання загальної величини доходів з 3193,03 млн грн (2020 рік) до 4609,83 млн грн (2022 рік), щорічні абсолютні зміни становлять – 742,44 млн грн та 674,36 млн грн відповідно (або + 23,3 та + 17,1 %).

Основний вплив на формування загальної суми доходів протягом усього періоду становили процентні доходи банку, частка яких знаходилась в межах 82,0 % (2020 рік) – 72,9 % (2022 рік). При абсолютному зростанні обсягів процентних доходів, що свідчить про підвищення ефективності процентної

політики банку, з 2619,5 млн грн на початку періоду до 3359,3 млн грн у 2022 році за рахунок суттєвого зростання комісійних доходів – з 511,5 млн грн до 1183,0 млн грн, відбулось суттєве зростання частки останніх у загальній структурі доходів банку – з 16 % до 25,7 %, натомість питома вага процентних доходів мала зворотню тенденцію та скоротилась до 72,9 %.

Таблиця 2.2 – Аналіз динаміки та структури доходів АТ «Акцент-Банк» у 2020-2022 роках (складено на основі інформації [31; 33])

Показник	Роки			Абсолютне відхилення, (+,-)		Темп росту, %	
	2020	2021	2022	2021/2020	2022/2021	2021/2020	2022/2021
Доходи, млн. грн	3193,03	3935,47	4609,83	742,44	674,36	123,3	117,1
Питома вага, %	100	100	100	0	0	100,0	100,0
Процентний дохід, млн грн	2619,5	3103,6	3359,3	484,1	255,7	118,5	108,2
Питома вага, %	82,0	78,9	72,9	-3,1	-6	96,2	92,4
Комісійні доходи, млн грн	511,5	779,2	1183,0	267,7	403,8	152,3	151,8
Питома вага, %	16,0	19,8	25,7	3,8	5,9	123,8	129,8
Інші доходи, млн грн	62,0	52,7	67,5	-9,3	14,8	85,0	128,1
Питома вага, %	1,9	1,3	1,5	-0,6	0,2	68,4	115,4

Інші доходи суттєво не впливали на формування загальної структури доходів АТ «Акцент-Банк» у 2020-2022 роках, їх обсяги становили – 52,7-67,5 млн грн та їх частка коливалась у межах 1,3-1,9% протягом періоду дослідження.

Щодо витрат АТ «Акцент-Банк» у 2020-2022 роках (таблиця 2.3), то їх загальні обсяги також зростали, зокрема у 2022 році вони становили 2483,1 млн грн проти 1827,1 початкових, при чому значне нарощення спостерігалось саме за даними 2022 року – (+ 529,2) млн грн або (+27,1 %) порівняно із 2021 роком.

Ключовими факторами впливу на формування загального обсягу та структури витрат АТ «Акцент-Банк» у 2020-2022 роках є процентні витрати та витрати на виплати працівникам, частка кожного показника у 2022 році становила майже третину витрат банку – 31,7 % та 30,3 % відповідно. На початку періоду дослідження зазначені статті витрат сукупно формували – 80,1 % загальних витрат (44,4 % та 35,7 %).

Таблиця 2.3 – Аналіз динаміки та структури витрат АТ «Акцент-Банк» у 2020-2022 роках (складено на основі інформації [31; 33])

Показник	Роки			Абсолютне відхилення, (+,-)		Темп росту, %	
	2020	2021	2022	2021/2020	2022/2021	2021/2020	2022/2021
Витрати, млн. грн	1827,1	1953,9	2483,1	126,8	529,2	106,9	127,1
Питома вага, %	100,0	100,0	100,0	0	0	100,0	100,0
Процентні витрати, млн грн	810,7	726,8	788,3	-83,9	61,5	89,7	108,5
Питома вага, %	44,4	37,2	31,7	-7,2	-5,5	83,8	85,2
Комісійні витрати, млн грн	186,0	302,3	721,4	116,3	419,1	162,5	238,6
Питома вага, %	9,2	10,2	15,5	1	5,3	110,9	152,0
Інші витрати, млн грн	61,8	0,4	88,2	-61,4	87,8	0,6	22050,0
Питома вага, %	3,4	0,0	3,6	-3,4	3,6	0,0	-
Витрати на виплати працівникам, млн грн	651,9	779,3	753,4	127,4	-25,9	119,5	96,7
Питома вага, %	35,7	39,9	30,3	4,2	-9,6	111,8	75,9
Витрати зносу та амортизації, млн грн	116,7	145,1	131,8	28,4	-13,3	124,3	90,8
Питома вага, %	6,4	7,4	5,3	1	-2,1	115,6	71,6

Структурні зрушення на кінець 2022 року відбулись в основному за рахунок значного зростання суми комісійних витрат – з 186,0 млн грн (2020 рік) до 721,4 млн грн (2022 рік), у відповідності до чого їх питома вага з показника – 9,2 % зростає до – 15,5 %, що може свідчити про зростання вартості обслуговування та супутніх процесів при взаємодії з клієнтами та здійсненні транзакцій.

В загальному протягом аналізованого періоду обсяги доходів АТ «Акцент-Банк» перевищували обсяги витрат, в результаті чого у 2020-2022 роках для банку було характерним досягнення позитивних фінансових результатів фінансово-господарської діяльності та отримання значних обсягів чистого прибутку. Проте, враховуючи вплив описаних факторів формування обсягу чистого прибутку відбувалось нерівномірно та не мало стійкої тенденції до зростання. Навпаки на кінець періоду дослідження чистий прибуток АТ «Акцент-Банк» був не лише меншим від значення попереднього року – 202,6 млн грн проти 826,7 млн грн, а й найменшим за період (рисунок 2.12).

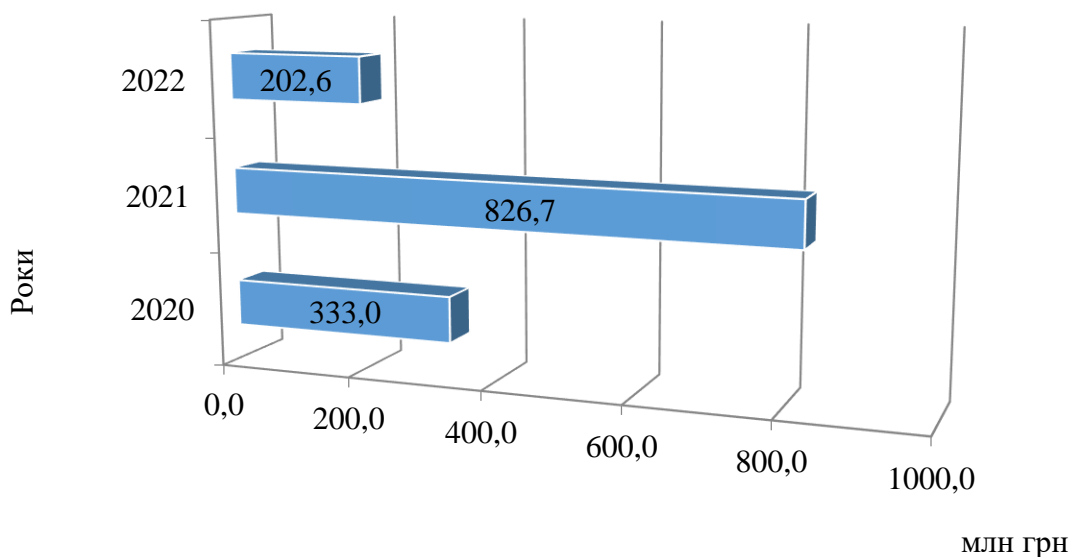

Рисунок 2.12 – Динаміка чистого прибутку АТ «Акцент-Банк» у 2020-2022 роках

Аналіз абсолютних показників фінансово-господарської діяльності АТ «Акцент-Банк» у 2020-2022 роках, на нашу думку, варто доповнити

оцінюванням відносних показників фінансової стійкості банку, що дозволяє формувати більш обґрунтовану базу для підготовки та прийняття рішень з фінансового управління бізнес-структурою різними групами користувачів.

Узагальнення даних проведених розрахунків коефіцієнтів фінансової стійкості АТ «Акцент-Банк» за період 2020-2022 років (Додаток Е, таблиця Е.4), свідчить про невідповідність значної частини показників оптимальним значенням.

Так, зокрема коефіцієнт надійності банку, який оцінює його здатність покривати можливі втрати у разі дефолту кредитів протягом досліджуваного періоду з початкового рівня – 0,15 зменшився до значення 0,12 (2022 рік) (рисунок 2.13). Враховуючи рекомендаційний рівень даного показника у діапазоні 0,08-0,1 це може бути ознакою достатнього резервування фінансових ресурсів для покриття можливих збитків у разі неплатоспроможності клієнтів. Водночас, що високий коефіцієнт надійності може свідчити на недостатню ефективність розподілу ризиків й може призвести до зменшення прибутковості банку.

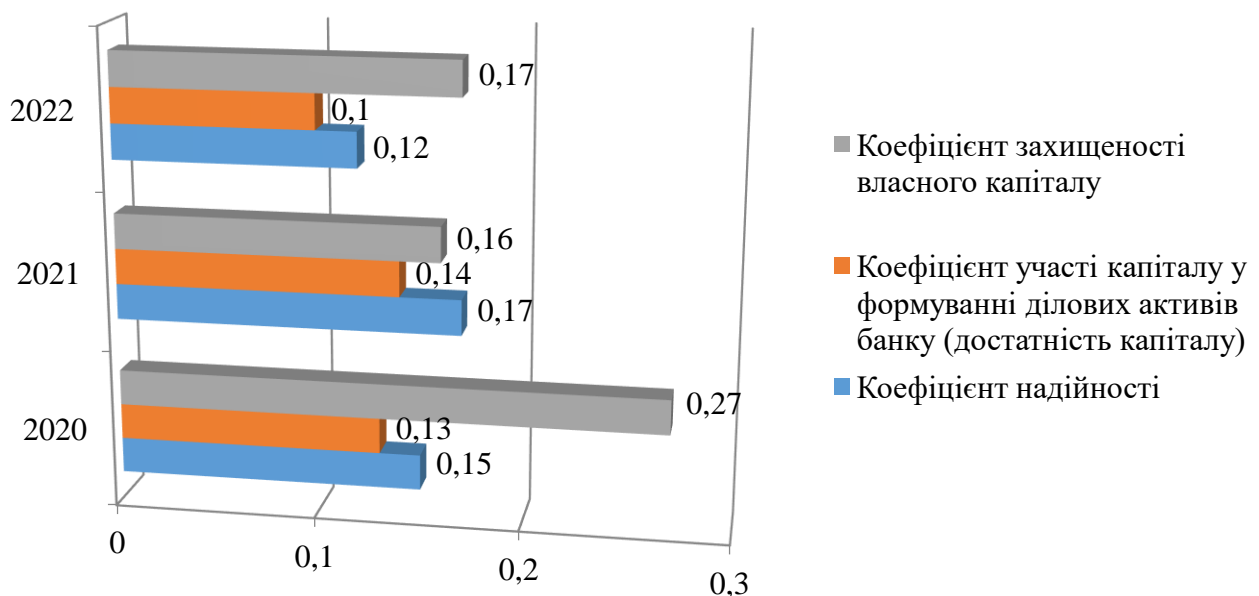

Рисунок 2.13 – Динаміка коефіцієнтів фінансової стійкості АТ «Акцент-Банк» у 2020-2022 роках

Іншим прикладом недосягнення рекомендованих значень (0,15-0,5) є

коефіцієнт залежності від засновників АТ «Акцент-Банк» (співвідношення між капіталом банку, який належить його засновникам й загальним капіталом банку).

Цей показник відображає рівень залежності банку від своїх засновників й може вказувати на ризики, які пов'язані з конфліктом інтересів і недостатньою фінансовою стійкістю банку. Значення показника у 2020-2022 роках коливалось від 0,53 (2021 рік) до 0,66 (2020 рік), що вказує на високий рівень залежності від засновників та як наслідок може призводити до проблем із отриманням додаткового капіталу й недостатньої диференціації портфелю, збільшуючи ризики для банку.

Одним з найближчих за значенням у відповідності до рекомендованого рівня – 0,08-0,1 протягом 2020-2022 років був коефіцієнт участі капіталу у формуванні ділових активів банку (достатність капіталу), який вказує на відношення між капіталом банку і його активами. Коефіцієнт використовують для вимірювання фінансової стійкості банківської установи та її здатності виконувати фінансові зобов'язання перед вкладниками та кредиторами. Рівень зазначеного коефіцієнта для АТ «Акцент-Банк» з 0,13 та 0,14 у 2020, 2021 роках знизився до 0,1 у 2022 році. Перевищення рекомендованого рівня можна оцінювати як капіталізацію банку вищу за вимоги та вищий рівень фінансової стійкості. Тому, вищий рівень коефіцієнта є вказівником кращої здатності банку долати ризики та виконувати зобов'язання у разі несприятливих економічних умов.

Відношення між власним капіталом банку та його ризикованими активами характеризує коефіцієнт захищеності власного капіталу, рекомендований рівень якого – 0,3-1. Протягом 2020-2022 років рівень даного коефіцієнта АТ «Акцент-Банк» знизився з 0,27 до 0,17, що вказує на погіршення захищеності власного капіталу банку

Отже, результати проведених у роботі аналітичних досліджень фінансово-господарської діяльності АТ «Акцент-Банк» у 2020-2022 роках свідчать, що попри наявні позитивні зрушення, через вкрай несприятливі

тенденції середовища функціонування, пов'язані насамперед із воєнним станом та відповідними наслідками, питання удосконалення управління банківською установою загалом та ключовими напрямками її роботи є вкрай актуальними.

3 Напрями удосконалення управління кредитним портфелем за матеріалами АТ «Акцент-Банк»

Ефективність управління кредитним портфелем банку обумовлюється загальною ефективністю кредитної діяльності, що відповідає основним аспектам діючої кредитної політики. Враховуючи те, що кредитні операції одні з основних для банківської установи, водночас є пов'язані як з більшою частиною прибутку банку так і більшою схильністю банку до ризику. Тому для підтримання стабільності діяльності банку, потенційного нарощення обсягів кредитування та попередження можливих проблем розвитку важливого значення набуває проведення аналітичного дослідження стану та структури кредитного портфеля, що фактично є індикатором ефективності формування та реалізації кредитної політики.

Оцінюючи структуру кредитного портфеля АТ «Акцент-Банк» за основними групами позичальників у 2020-2022 роках (рисунок 3.1), відзначаємо значну зосередженість кредитної діяльності банку протягом усього періоду на кредитуванні фізичних осіб. Так, частка кредитів фізичним особам у 2020 році становила – 91,02 %, у 2021 – 92,28 % та у 2023 – 90,01.

Переважання кредитів фізичним особам у загальному кредитному портфелі АТ «Акцент-Банк» може бути свідченням активного розвитку банківською установою роздрібного бізнесу й зосередження на кредитуванні населення. Загалом кредитування фізичних осіб зазвичай є більш стабільним та менш ризикованим, ніж кредитування суб'єктів господарювання. Окрім того, кредити фізичним особам можуть мати більшу ліквідність, адже фізичні особи, як правило, мають стабільні доходи й можуть бути більш надійними клієнтами, аніж підприємства.

Проведений у таблиці 3.1 аналіз динаміки та структури кредитного портфеля АТ «Акцент-Банк» в 2020-2022 роках у розрізі основних клієнтських групи, дозволяє виявити розширення загального кредитування у 2021 році

порівняно із 2020 роком на 29,6 % – 8983,16 млн грн проти 6931,10 млн грн. Проте, вже у 2022 році обсяги кредитування зазнали значного скорочення та становили лише 61,4 проти показника попереднього року, склавши лише 5516,41 млн грн.

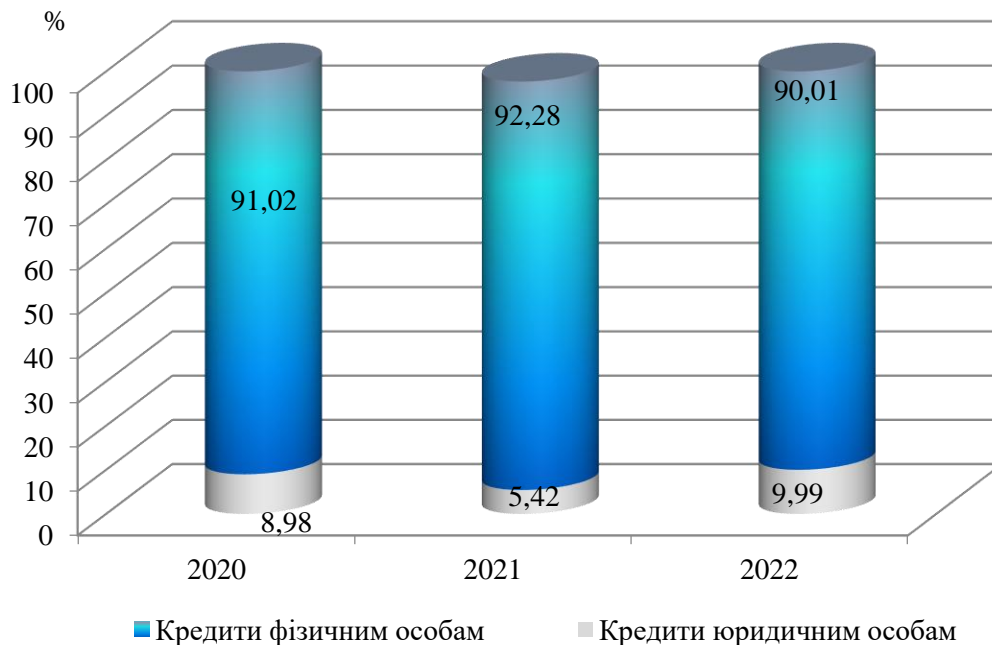

Рисунок 3.1 – Структура кредитного портфеля АТ «Акцент-Банк» у 2020-2022 роках

Основну причину зазначених змін вбачаємо у воєнних діях на території України та зменшення через це попиту на кредитування. Підтверджують це дані таблиці 3.1, де спостерігається значне скорочення обсягів кредитування саме фізичних осіб за результатами 2022 року до 4965,58 млн грн проти значної активізації у попередньому 2021 році та кредитуванні даної групи клієнтів на рівні 8289,56 млн грн. Загалом у 2022 році відбулось зменшення споживчих запитів, скорочення підприємницької активності та падіння доходів населення в цілому. В результаті чого також почали знижуватись показників погашень кредитів, що через підвищення рівня кредитного ризику та з метою збереження фінансової стійкості банку змусило зменшити обсяги кредитування саме фізичних осіб.

Таблиця 3.1 – Аналіз динаміки та структури кредитного портфеля АТ «Акцент-Банк» в 2020-2022 роках (основні клієнтські групи)*

Показник	Роки			Абсолютне відхилення, (+,-)		Темп росту, %	
	2020	2021	2022	2021/2020	2022/2021	2021/2020	2022/2021
Усього кредитів, млн грн	6931,10	8983,16	5516,41	2052,06	-3466,75	129,6	61,4
Питома вага, %	100,0	100,0	100,0	-	-	100,0	100,0
Кредити юридичним особам, млн грн	622,65	487,01	550,83	-135,64	63,82	78,2	113,1
Питома вага, %	8,98	5,42	9,99	-3,56	4,57	60,4	184,3
Кредити фізичним особам, млн грн	6308,46	8289,56	4965,58	1981,1	-3323,98	131,4	59,9
Питома вага, %	91,02	92,28	90,01	1,26	-2,27	101,4	97,5

*Розраховано на основі інформації [33]

Щодо кредитів юридичним особам АТ «Акцент-Банк», то їх обсяг у 2022 році навпаки зріс з 487,01 млн грн у 2021 році до 550,83 млн грн, приріст показника становить +13,1 % проти попереднього року, але зазначений рівень є нижчим початкового – 622,65 млн грн.

Щодо динаміки та структури кредитного портфеля фізичних осіб АТ «Акцент-Банк» в 2020-2022 роках у відповідності до складових формування (таблиця 3.2), то він дозволяє визначити значне переважання кредитних карток протягом усього періоду. Кредитні картки, які забезпечують клієнтам можливість отримання у банківській установі коштів на певний термін під певний відсоток є зручними для тих, хто має потребу у швидких фінансових ресурсах на певний строк. Таким чином, в загальному це кредити, які клієнти

можуть використовувати у різних магазинах та інтернет-магазинах для оплати товарів та послуг, а також для зняття готівки з банкоматів.

Таблиця 3.2 – Аналіз динаміки та структури кредитного портфеля фізичних осіб АТ «Акцент-Банк» в 2020-2022 роках*

Показник	Роки			Абсолютне відхилення, (+,-)		Темп росту, %	
	2020	2021	2022	2021/2020	2022/2021	2021/2020	2022/2021
Усього кредити фізичним особам, млн грн	6308,46	8289,56	4965,58	1981,1	-3323,98	131,4	59,9
Питома вага, %	100,00	100,00	100,00	-	-	100,0	100,0
Кредитні картки, млн грн	3507,67	4509,9	3104,16	1002,23	-1405,74	128,57	68,83
Питома вага, %	55,60	54,40	62,51	-1,20	8,11	97,85	114,90
Споживчі кредити, млн грн	2126,55	2645,3	1063,76	518,75	-1581,54	124,39	40,21
Питома вага, %	33,71	31,91	21,42	-1,80	-10,49	94,67	67,13
Автокредитування, млн грн	296,22	203,24	129,45	-92,98	-73,79	68,61	63,69
Питома вага, %	4,70	2,45	2,61	-2,24	0,16	52,21	106,33
Фінансовий лізинг, млн грн	194,42	433,45	266,94	239,03	-166,51	222,95	61,58
Питома вага, %	3,08	5,23	5,38	2,15	0,15	169,66	102,81
Іпотечне кредитування, млн грн	14,55	0,00	5,52	-14,55	5,52	0,00	-
Питома вага, %	0,23	0,00	0,11	-0,23	0,11	0,00	-
Інші кредити, млн грн	169,02	10,67	395,75	-158,35	385,08	6,31	3709,00
Питома вага, %	2,68	0,13	7,97	-2,55	7,84	4,80	6191,82

*Розраховано на основі інформації [33]

Зростання обсягів кредитних ресурсів за кредитними картками у кредитному портфелі банку може бути результатом більшого попиту на кредитну лінію з боку клієнтів, зручність використання кредитних карток для покупок та платежів, й загалом стратегії банку із просування та привертання клієнтів.

Оцінюючи тенденції зміни показників кредитного портфеля фізичних осіб АТ «Акцент-Банк» варто відзначити тенденцію до зменшення ключових структурних елементів за результатами 2022 року – кредитних карток, споживчих кредитів, автокредитування та фінансового лізингу.

Зокрема обсяги кредитування за кредитними картками АТ «Акцент-Банк» у 2022 році зменшились до 3104,16 млн грн проти 4506,9 млн грн, що становить лише 68,83 % від рівня попереднього року та навіть меншим початкового – 3507,67 млн грн. Натомість питома вага відповідного елемента, на фоні динамічних зрушень інших показників, навпаки була найбільшою та становила 62,51 % проти 54,4 % та 55,60 % у 2021 та 2020 роках відповідно.

Другим за вагомістю фактором у структурі кредитного портфеля фізичних осіб АТ «Акцент-Банк» в 2020-2022 роках є споживче кредитування, яке становить від 33,71 % (2020 рік) до 21,42 % (2023 рік) кредитів фізичним особам. Проте, оцінюючи загальні обсяги та динаміку їх змін, спостерігаємо різке скорочення за даними 2022 року, внаслідок чого з 2126,55 млн грн на початку періоду дослідження та нарощенні обсягу до 2645,3 млн грн у 2021 році їх величина у 2022 році скоротилась до – 1063,76 млн грн, що складає лише 40,21 % від значення попереднього року.

Кредити, які надавались приватним клієнтам АТ «Акцент-Банк» на придбання автомобіля протягом періоду 2020-2022 років не перевищували частки 4,70 % від загальної суми кредитів фізичним особам, при чому спостерігається стійке скорочення даного виду кредитування фізичних осіб з 296,22 млн грн (2020 рік) до 203,24 млн грн у 2021 році та 129,45 млн грн у 2022, в результаті чого частка показника у загальному обсягу становить – 2,45 % та 2,61 % відповідно.

Іпотечне кредитування у загальному кредитному портфелі фізичних осіб АТ «Акцент-Банк» протягом усього періоду як за обсягами так і за питомою вагою є найменшим. При чому на початок періоду дослідження воно становило 14,55 млн грн (0,23 %), у 2021 році взагалі не було присутнім у обсягах кредитування фізичних осіб та за даними 2022 року склало – 5,52 млн грн або 0,11 % від усіх кредитів фізичним особам.

Сумарні показники за іншими кредитами банку для фізичних осіб протягом 2020-2022 років зросли з 169,02 млн грн у 2020 році до 395,75 млн грн у 2022 році, внаслідок чого їх питома вага на кінець періоду дослідження з 2,68 % зросла до 7,97 %.

Далі доцільно провести аналіз кредитів АТ «Акцент-Банк» в 2020-2022 роках за кредитною якістю (таблиця 3.3). Кредитна якість визначається ступенем ризику невиконання кредитів та може впливати на фінансову стійкість банківської установи.

Таблиця 3.3 – Аналіз динаміки та структури кредитів АТ «Акцент-Банк» за кредитною якістю в 2020-2022 роках*

Показник	Роки			Абсолютне відхилення, (+,-)		Темп росту, %	
	2020	2021	2022	2021/2020	2022/2021	2021/2020	2022/2021
1	2	3	4	5	6	7	8
Усього знецінені кредити, млн грн	7699,95	9326,40	8414,69	1626,45	-911,71	121,12	90,22
Питома вага, %	100,00	100,00	100,00	-	-	100,0	100,0
Не прострочені, млн грн	6126,72	7878,94	4308,08	1752,22	-3570,86	128,60	54,68
Питома вага, %	79,57	84,48	51,20	4,91	-33,28	106,17	60,61
Прострочені менше ніж 30 днів, млн грн	89,85	98,91	64,27	9,06	-34,64	110,08	64,98
Питома вага, %	1,17	1,06	0,76	-0,11	-0,3	90,60	71,70
Прострочені від 30 до 89 днів, млн грн	144,64	205,98	260,81	61,34	54,83	142,41	126,62

Кінець таблиці 3.3

1	2	3	4	5	6	7	8
Питома вага, %	1,88	2,21	3,10	0,33	0,89	117,55	140,27
Прострочені від 90 до 179 днів, млн грн	154,60	222,44	1425,14	67,84	1202,7	143,88	640,69
Питома вага, %	2,01	2,39	16,94	0,38	14,55	118,91	708,79
Прострочені від 180 до 360 днів	436,59	433,32	1380,22	-3,27	946,9	99,25	318,52
Питома вага, %	5,67	4,65	16,40	-1,02	11,75	82,01	352,69
Прострочені більше ніж 360 днів, млн грн	747,56	486,82	976,16	-260,74	489,34	65,12	200,52
Питома вага, %	9,71	5,22	11,24	-4,49	6,02	53,76	215,33

*Розраховано на основі інформації [33]

Аналітичні дані таблиці 3.3 свідчать, що протягом 2020-2022 років більшість кредитів АТ «Акцент-Банк» виплачується вчасно, проте динаміка показників непрострочених кредитів на кінець періоду оцінюється негативно. Так, попри покращення відповідних показників у 2021 році та досягненні рівня 7878,94 млн грн (84,48 %) проти попередніх – 6126,72 млн грн (79,57 %) за даними 2022 року їх сума зменшилась майже на половину на становила – 4308,08 млн грн (51,20 %).

Непрострочені кредити можуть бути оцінені як якісні й надійні ресурси банку, адже вони генерують стабільний прибуток і не потребують додаткових витрат на відшкодування збитків, що пов'язані із неповерненням кредитів.

В цілому попри зменшення лише обсягів прострочених кредитів АТ «Акцент-Банк» менше ніж 30 днів з 89,85 млн грн до 64,27 млн грн, решта обсягів прострочених кредитів на кінець 2022 року – зростала випереджаючими темпами. Вкрай негативною є тенденція до зростання прострочених кредитів з термінами від 90 днів, внаслідок чого відбулось й прирощення їх частки у загальній структурі до сумарного показника – 44,58 %, з них питома вага

кредитів прострочених від 90 до 179 днів становить – 16,94 %, від 180 до 360 днів – 16,40 %, більше 360 днів – 11,24 %,

Нарощення обсягів простроченого кредитування у загальному кредитному портфелі може призводити до збитків банківської установи. Ці кредити вимагають додаткових витрат на стягнення боргів й можуть негативно впливати на загальні фінансові результати банку. Окрім того, це може вплинути на репутацію фінансової установи та на здатність залучення нових клієнтів.

Базовими параметрами кредитного портфеля банку виступають ризик та дохідність, саме за співвідношенням зазначених факторів визначається ефективність кредитної стратегії та загальної кредитної діяльності банківської установи. Ключова мета процесу управління кредитним портфелем банку – забезпечення максимальної дохідності за допустимого рівня ризику.

Тому для оцінювання ефективності управління кредитним портфелем АТ «Акцент-Банк» у 2020-2022 роках розрахуємо та простежимо динаміку нормативів кредитного ризику та відносних коефіцієнтів, які свідчатимуть про економічну ефективність кредитних операцій (Додаток Ж, таблиця Ж 1).

Норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента (Н 7) за аналізований період 2020-2022 років при незначному зменшенні у 2021 році до 14,20 % знаходився в межах 15 %. Даний показник показує максимальну суму, яку банк може видати одному клієнту в позику, щоб зменшити ризик її неповернення, нормативним є значення не більше 25 %. Тобто АТ «Акцент-Банк» у 2020-2022 роках дотримувався відповідного нормативу та не перевищував нормативного рівня.

Норматив великих кредитних ризиків (Н 8), значення якого повинно бути не більше 8-кратного розміру регулятивного капіталу, вказує на частку великих кредитних ризиків у загальній сумі кредитів банку. Великі кредитні ризики є кредитами, що складають вагомую частину портфелю банківської установи та є досить складними для відшкодування у разі неплатоспроможності клієнта.

Протягом періоду 2020-2022 років спостерігається тенденція до зростання даного коефіцієнта з 27,55 % до 44,17 % (таблиця Ж 1), що може свідчити про ризики, пов'язані із платоспроможністю клієнтів та ускладнення процесів ризик-менеджменту.

Рівень концентрації кредитних ризиків на одного інсайдера (Н 9) вказує на відсоток кредитів, які видані одному інсайдеру (особі, яка має інформацію про внутрішні процеси банку й може впливати на прийняття рішень) від загального обсягу кредитного портфеля (нормативне значення повинно складати не більше 5 %). Відповідний показник для АТ «Акцент-Банк» у 2020-2022 роках не перевищував нормативу та становив від 0,1 % у 2020 році до 0,56 % у 2022 (таблиця Ж 1), що вказує на ефективність системи контролю за ризиками в банку.

Щодо розрахованого у таблиці Ж.1 коефіцієнта кредитної активності АТ «Акцент-Банк» за період 2020-2022 років, то його значення, при оптимальному 65-75 %, з початкового рівня 83,46 % знизилось до 47,31 % у 2022 році (рисунок 3.2). Таким чином на кінець періоду дослідження банком використовувалось лише 47,31 % загальних активів на надання формування кредитного портфеля.

Коефіцієнт достатності резервів при оптимальному рівні 0,9-5 %, у порівнянні із показниками 2020 та 2021 років – 21,12 % та 16,39 %, був вищим та становив за даними 2022 року 44,16 % (таблиця Ж 1, рисунок 3.2). Відповідно банк має достатні обсяги резервів, які можуть бути використані для покриття можливих збитків чи неплатоспроможності позичальників.

Коефіцієнт якості кредитів (при оптимальному значенні не більше 5 %), який вказує на частку безнадійних кредитів у загальній структурі кредитного портфеля банку, для досліджуваного АТ «Акцент-Банк» зріс до 44,94 % у 2022 році проти 17,36 % початкових (рисунок 3.2). Тому для банку є актуальним проведення аналізу причин низької якості кредитів й вжиття заходів для поліпшення ситуації.

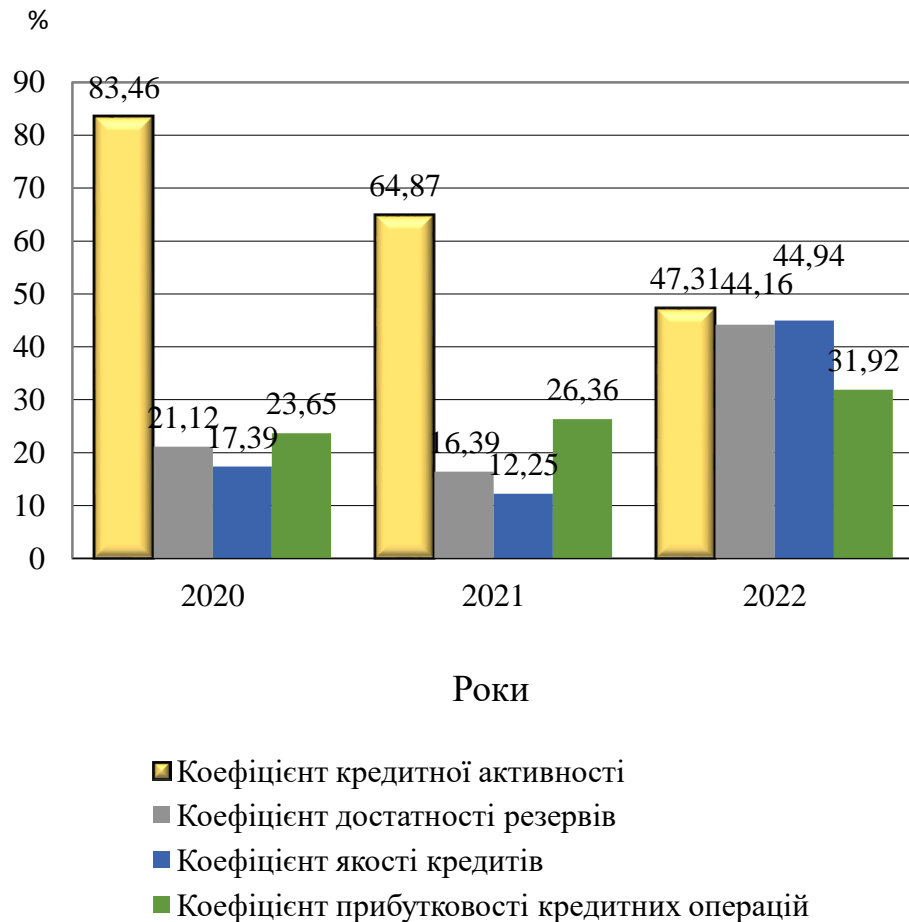

Рисунок 3.2 – Динаміка показників ефективності управління кредитним портфелем АТ «Акцент-Банк» у 2020-2022 роках

Коефіцієнт прострочених кредитів в банку, що вказує на відсоток прострочених кредитів у загальному обсязі кредитного портфеля та повинен становити не більше 10%, у 2020-2022 році мав аналогічні тенденції змін як і попередній коефіцієнт. Його рівень на кінець 2022 року склав – 48,68 % проти 20,43 % у 2020 (таблиця Ж 1), що може свідчити про проблеми із платоспроможністю клієнтів та недостатній рівень управління ризиками АТ «Акцент-Банк».

Коефіцієнт прибутковості кредитних операцій банку, який є співвідношенням генерованого від кредитних операцій прибутку до загального обсягу кредитного портфеля, протягом досліджуваного періоду мав тенденцію до зростання – з 23,65 % (2020 рік) до 31,92 % (2022 рік) (рисунок 3.2), проте значне перевищення рекомендованих рівнів для АТ «Акцент-Банк» протягом

2020-2022 років може вказувати на рівень ризику, який банк приймає при наданні кредитів.

Щодо коефіцієнту покриття кредитного портфеля власним капіталом банку, який вказує на співвідношення між власним капіталом банку та загальною сумою кредитів в портфелі (нормативне значення не менше 50 %), то для АТ «Акцент-Банк» протягом 2020-2022 років він відзначався вкрай низькими значеннями. Максимальне значення коефіцієнту покриття кредитного портфеля власним капіталом банку становило – 0,29 % у 2022 році проти 0,16 % початкових. Загалом даний показник може вказувати на недостатній обсяг власного капіталу банку для покриття можливих збитків при погіршенні платоспроможності клієнтів, що може спричиняти також проблеми з ліквідністю й фінансовою стійкістю банківської установи.

“Оскільки кредитний портфель виступає головним джерелом доходів банку, його можливістю кредитування клієнтів та причиною ризиків при розміщенні активів, від якості кредитного портфеля залежить стабільність діяльності банку, його імідж, конкурентоспроможність, фінансові результати” [16, с. 81].

Таким чином, саме якісне зростання, а не просте прагнення до збільшення обсягів кредитного портфеля є визначальним чинником довготривалого постійного успіху. Тому, вважаємо, що обов’язком кожного банківського службовця АТ «Акцент-Банк», залученого до процесу кредитування, є забезпечення діяльності у межах кредитної політики із постійним прагненням до загального удосконалення кредитної культури банку. Всі кредитні заявки АТ «Акцент-Банк» в умовах значної нестабільності фінансового середовища та військово-політичних потрясінь в державі потрібно розглядати у відповідності до наступної послідовності: якість, прибутковість, зростання кредитного портфелю банку.

Під якістю кредитних продуктів розуміємо якість активів, які забезпечують адекватний (процентний) дохід навіть за негативних змін макроекономічних умов чи змінах умов ведення бізнесу. В свою чергу, якісні

активи – це стабільні активи із прийнятним рівнем ризиків. На противагу означеному, не можуть належати до стабільних ті активи, котрі в даних умовах забезпечені від ризиків гарантіями чи заставами, тощо, але ймовірно перестануть приносити процентний дохід при зміні зовнішніх умов.

Якісним кредитом є той забезпечений кредит, котрий може бути погашений у встановлені угодою терміни без проблем або утруднень у позичальника. З огляду на це варто акцентувати на необхідності не тільки на забезпеченості кредитів, але й їх стабільності. При цьому цілісність й прагнення клієнта продовжувати бізнес та обслуговувати заборгованість по кредиту мають бути очевидними.

У разі кредитування клієнтів корпоративного сегменту повинна забезпечуватися достатність капіталу, наявність серйозного досвіду ведення бізнесу (як загального, так і фінансового менеджменту), окрім того, позичальник повинен бути здатний надавати банківській установі адекватну інформацію у встановлені договорами терміни.

Результати проведених у кваліфікаційній роботі досліджень, вказують на зростання обсягів проблемної заборгованості на сучасному етапі, як на рівні банківської системи в цілому так і на рівні досліджуваного банку, що у відповідності до цільового орієнтування на якісне нарощення кредитного портфеля вимагає удосконалення управлінських підходів та технологій.

Зважаючи на тенденцію на зростання обсягів простроченої заборгованості за кредитами АТ «Акцент-Банк», виявлену за період 2020-2022 років, доцільним вбачаємо поділ на рівні банківської установи такої заборгованості на критично-проблемну й сумнівно-проблемну.

Щодо змісту критично-проблемної заборгованості, то розцінюємо її як безнадійну, тобто ту, яка має мізерні шанси бути повернутою банку. Сумнівно-критичну розглядаємо як досить проблемну, проте, ту яка має більше шансів бути поверненою. Розподілення заборгованості за конкретним кредитом до категорії критично-проблемної або сумнівно-проблемної відносимо до зони відповідальності працівника АТ «Акцент-Банк», який є кредитним експертом.

Для внесення пропозицій щодо підтримки прийняття рішень з управління проблемною заборгованістю АТ «Акцент-Банк» вважаємо необхідним також сфокусуватись на питанні поділу суми кредиту на суттєву та несуттєву. З огляду на що, доцільним є віднесення до несуттєвої суми проблемної заборгованості у межах 50 тис грн, яку можна розцінювати як дрібну для АТ «Акцент-Банк», адже її загальний розмір не покриватиме затрат ресурсів й часу на претензійно-позовну і іншу діяльність банку. Водночас, ця сума може зазнавати необхідних коригувань відповідно до змін у розмірі й структурі кредитного портфеля банку, як у сторону збільшення так і зменшення.

Пропонована система підтримки прийняття рішень щодо управління проблемною заборгованістю «Акцент-Банк» в межах політики управління кредитним портфелем зображена на рисунку Ж.1. Зазначена послідовність та обумовленість управлінських дій, запропонована в наведеній системі підтримки прийняття рішень, дозволить оптимізувати роботу «Акцент-Банк» щодо управління проблемними кредитами.

Загальні рекомендації та визначені у кваліфікаційній роботі напрями можуть забезпечити не лише удосконалення управління кредитним портфелем АТ «Акцент-Банк», але й підвищити ефективність його кредитної діяльності загалом за умови прийняттого рівня ризику.

Висновки

На основі проведених у кваліфікаційній роботі досліджень, визначено, що банківський портфель – є загальною сукупністю активних і пасивних операцій, які здійснює банківська установа для отримання економічної вигоди. Найважливішим напрямом активних операцій банку є кредитні операції, фінансовий результат від яких є основним структуроутворюючим фактором активів банку. В загальному кредитні операції банку формуються в кредитний портфель, який має усі властивості банківського портфеля – дохідність, ризик, ліквідність, але при цьому, має й свою специфіку.

Дослідження економічної сутності та розгляд основних підходів до трактування поняття «кредитний портфель банку» вітчизняними економістами із виділенням акцентних особливостей, дозволив визначити тяжіння вітчизняних фахівців до кількісного підходу, проте у сучасній банківській практиці доцільніше орієнтуватись на якісний підхід до розуміння сутності кредитного портфеля банку як результату складних управлінських процесів, що мають на меті досягнення цілей діяльності банку на кредитному ринку шляхом формування кредитного портфеля з цільовими характеристиками ризику й прибутковості.

У роботі зосереджена увага на основних цілях формування та типах кредитного портфелю банку, його класифікаційних ознаках та відповідних різновидах, що дозволяє краще зрозуміти зміст багатоаспектної категорії – «кредитний портфель банку».

На основі проведених досліджень, обґрунтовано доцільність конкретизації змісту кредитного портфеля банку у широкому (сукупність інструментів реалізації кредитної політики банківської установи із управління кредитним ризиком й забезпечення конкурентних переваг на ринку банківського кредитування) та вузькому розумінні (сукупність залишків заборгованостей за кредитними продуктами банку, структуровану із

врахуванням ступеня ризику, рівня прибутковості та ліквідності з метою забезпечення реалізації стратегії й тактики кредитної політики).

При аналітичному опрацюванні основних концептуальних засад управління кредитним портфелем банку, зосереджена увага на важливості його сприйняття як системи, тобто об'єднанні двох підсистем – керуючої (об'єкт управління), яка здійснює безперервний вплив, на об'єкт управління, тобто керовану підсистему за допомогою сукупності принципів та функцій, методів та інструментів й специфічних прийомів.

На основі узагальнення змісту та основних положень інформаційних джерел було сформоване власне бачення концептуальної моделі системи управління кредитним портфелем банку, із конкретизацією структурних складових, де, зокрема, до базових концептів управління кредитним портфелем банку віднесено – принципи, функції (загальні та специфічні) й методи управління. Крім того, виділено необхідність постійного врахування та реагування відповідної управлінської системи на вплив зовнішніх та внутрішніх умов та загроз для забезпечення дохідності кредитної діяльності та мінімізації кредитного ризику в умовах нестабільності середовища функціонування банку.

У роботі приділена увага сутності, основним пріоритетам, типам та напрямам кредитної політики банку, як основи реалізації управління на стратегічному рівні. Також визначені основні завдання стратегії формування кредитного портфеля банку й обумовлена специфіка тактики формування кредитного портфеля через максимізацію отримання прибутку за мінімізації ризику, що визначається обсягом, структурою і якістю.

Найгострішою проблемою сучасної банківської системи України є швидке зростання обсягів простроченої заборгованості в портфелі банківських установ. Відтак значне погіршення якості кредитних портфелів банків збільшує їх витрати за рахунок формування резервів на можливі втрати й, відповідно, зростає ймовірність зниження прибутковості банківської діяльності та рівня достатності капіталу. Окрім того, в багатьох випадках зменшуються

перспективи розвитку подальшої кредитної діяльності. Визначена тенденція викликає потребу удосконалення роботи фінансових установ щодо управління активами банку й головне їх проблемними кредитами. Це сприятиме активному розвитку кредитного процесу в країні загалом.

За результатами аналізу фінансово-господарської діяльності, досліджуваного у кваліфікаційній роботі АТ «Акцент-Банк» у 2020-2022 роках, визначено, що загальна сума активів має тенденцію до збільшення з 10878,8 млн грн до 22072,4 млн грн, щорічний приріст показника складав 46,6 % та 38,4 % відповідно, нарощення обсягів загальних активів відбулось за рахунок суттєвого зростання обсягів грошових коштів та їх еквівалентів – з 344,6 млн грн (2020 рік) до 1841,9 млн грн (2022 рік) й коштів в інших банках – з 407,5 млн грн до 2477,6 млн грн відповідно.

Аналітичне дослідження складу та структури зобов'язань АТ «АКЦЕНТ – БАНК» у 2020-2022 роках, вказує за загальну тенденцію до зростання їх обсягів з 7957,9 млн грн до 15368,3 млн грн у 2022, щорічний приріст показника проти значення попереднього року становив 52,7 % та 26,5 % відповідно. Зазначені зміни були спричинені в основному змінами у обсягах коштів клієнтів, що становлять основу зобов'язань АТ «АКЦЕНТ – БАНК», їх частка у загальній структурі є визначальною та становить протягом періоду 94,5-95,4 %.

Аналіз складу та структури власного капіталу АТ «АКЦЕНТ – БАНК» у 2020-2022 роках дозволив визначити тенденцію до нарощення його обсягів з початкового рівня 1234,6 млн грн (2020 рік) до 2417,81 млн грн (2022 рік). Показники щорічних приростів абсолютних значень власного капіталу банку у порівнянні із показниками попереднього року становлять відповідно – 78,1 % та 10 %.

В загальному протягом аналізованого періоду обсяги доходів АТ «Акцент-Банк» перевищували обсяги витрат, в результаті чого у 2020-2022 роках для банку було характерним досягнення позитивних фінансових результатів фінансово-господарської діяльності та отримання значних обсягів

чистого прибутку – 202,6 млн грн у 2022 році, що однак було суттєво меншим значення 2021 року у 826,7 млн грн.

Крім того, аналіз абсолютних показників фінансово-господарської діяльності банку доповнено оцінюванням відносних показників фінансової стійкості банку, що дозволяє формувати більш обґрунтовану базу для підготовки та прийняття рішень з фінансового управління бізнес-структурою різними групами користувачів.

Водночас попри визначені позитивні зрушення АТ «Акцент-Банк» у 2020-2022 роках, через вкрай несприятливі тенденції середовища функціонування, пов'язані насамперед із воєнним станом та відповідними наслідками, обумовлена необхідність удосконалення управління банківською установою загалом та кредитним портфелем зокрема.

Для визначення напрямів удосконалення управління кредитним портфелем АТ «Акцент-Банк» у роботі проведено аналітичне оцінювання динаміки та структури кредитного портфеля загалом, у розрізі основних клієнтських груп, цілей кредитування для фізичних осіб, аналіз кредитів АТ «Акцент-Банк» за кредитною якістю. Також, проведені аналітичні дослідження нормативів кредитного ризику АТ «Акцент-Банк» у 2020-2022 роках та відносних коефіцієнтів, що характеризують економічну ефективність кредитних операцій

На основі проведених досліджень було визначено слабкі місця та потенційні можливості щодо управлінської роботи у сегменті нарощення кредитних операцій АТ «Акцент-Банк» із зосередженням підвищеної уваги на аспекті якісного зростання кредитного портфеля через підвищення якості кредитних продуктів та управління проблемною заборгованістю «Акцент-Банк» в межах політики управління кредитним портфелем на основі запропонованої до використання системи підтримки прийняття рішень.

Список використаних джерел

1. Про банки і банківську діяльність [Електронний ресурс] : закон України від 07.12.2000 року № 2121-III. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text> (дата звернення: 10.10.2023).
2. Банківська система: навчальний посібник / [Н. С. Ситник, А. В. Стасишин, Н. З. Блащук-Девяткіна та ін.]; за заг. ред. Н. С. Ситник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка. – 2020. – 580 с.
3. Банківська справа: навчальний посібник / О. М. Колодізев, О. М. Рац, С. М. Киркач та ін.; за заг. ред. О. М. Колодізева. – Харків : Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця. – 2020. – 348 с.
4. Банківське кредитування корпоративного сектору економіки в умовах циклічності : монографія / Л.В. Кузнецова та ін. – Харків, 2018. – 280 с.
5. Банківські ризики: теорія та практика управління: колективна наукова монографія / [Примостка Л.О., Лисенок О.В., Чуб О.О., Диба М.І., Зубок М.І., Яременко С.М. та ін.]. - К.: КНЕУ, 2008. - 456 с.
6. Банківські операції : підручник / А. М. Мороз, М. І. Савлук, М. Ф. Пуховкіна та ін.; за заг. ред. А. М. Мороза. [3-тє вид., перероб. і доп.]. – К.: КНЕУ, 2018. – 608 с.
7. Банківські операції : підручник / О. В. Дзюблюк, Я. І. Чайковський, Н. Д. Галапуп та ін.; за ред. О. В. Дзюблюка. – Тернопіль: Вид-во ТНЕУ «Економічна думка», 2019. – 696 с.
8. Банківські операції: навч.посіб. Демчук Н.І., Довгаль О.В., Владика Ю.П.. – Дніпро: Пороги, 2017. – 461 с.
9. Безимська Ю. В. Фінансові ризики банківських установ за основними бізнес-напрямами роботи: різновиди та проблеми управління / Ю. В. Безимська, В. Р. Андросова, Л. А. Приступа // Фінансові аспекти розвитку економіки України: теорія, методологія, практика : збірник наукових праць здобувачів вищої освіти і молодих учених / ред. кол.: Н. А. Хрущ, Р. С. Квасницька,

І. В. Форкун та ін. (відп. ред. Н. А. Хрущ). – Хмельницький : ХНУ, 2023. – С. 44–46.

10. Бондаренко Н.М. Сутність та класифікація кредитних операцій банку / Н.М. Бондаренко, К.В. Шевченко // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки. Випуск 17. Частина 2. – 2016. – С. 110–113.

11. Бугель Ю. Напрями удосконалення сучасних методів управління банківським кредитним портфелем / Ю. Бугель // Галицький економічний вісник. – 2020. – № 2 (27). – С. 157.

12. Владичин У. Б. Банківське кредитування: навч. посіб. / Владичин У. В. – К.: Атіка, 2008. – 648 с.

13. Вовк В.Я., Хмеленко О.В. Кредитування і контроль : навч. посіб. – К. : Знання, 2008. – 463 с.

14. Вовчак О.Д. Кредит і банківська справа / О.Д. Вовчак, Н.М. Руцишин, Т.Я. Андрейків. – К.: Знання, 2008. – 361 с.

15. Вовченко О. С., Єгоричева С. Б. Фінансова стабільність банків в умовах динамічного макроекономічного середовища: монографія. – Полтава : ПУЕТ, 2021. – 233 с.

16. Волкова В.В., Власенко О.С. Підвищення якості кредитного портфеля як чинник мінімізації кредитного ризику банку. [Електронний ресурс] Економіка і організація управління. – 2021. – № 2 (42). – С. 76–85. – Режим доступу : <https://jeou.donnu.edu.ua/article/view/11033> (дата звернення 01.12.2023).

17. Волкова В.В. Концепція вдосконалення оцінки якості кредитного портфеля в управлінні кредитною діяльністю банку / В.В. Волкова, Н.І. Волкова, К.А. Ставська // Економіка і організація управління. – 2021. – №1 (41). – С. 30–40.

18. Волохов В. І. Економічна природа і зміст кредитної діяльності банку в аспекті оцінювання її ефективності / В. І. Волохов // Фінанси України. – 2020. – № 8. – С. 109–117.

19. Герасимович А.М. Аналіз банківської діяльності. – К. : КНЕУ, 2006. – 600 с.
20. Грудзевич У.Я. Аналіз банківської діяльності : навч. посіб. – К.: УБС НБУ, 2007. – 222 с.
21. Демчук Н.І. Менеджмент кредитного портфеля банку / Н.І. Демчук, А.М. Коваль // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2017. – № 23. – С. 154-157.
22. Дзюблюк О. В., Малахова О. Л. Банки і підприємства: кредитні аспекти взаємодії в умовах ринкової трансформації економіки: монографія. – Тернопіль: Вектор, 2008. – 324 с.
23. Затворницький К.С. Критерії оцінки якості кредитного портфеля банку / К.С. Затворницький // Фінансовий простір. – 2018. – № 4 (32). – С.99-106.
24. Зверук Л.А. Управління кредитною діяльністю банківських установ: сутність, практика, напрямки вдосконалення / Зверук Л.А., Лисенко Т.С. // Бізнесінформ. – 2019. – №1. – С. 349-357.
25. Іршак О.С. Сучасний стан кредитної діяльності банків та її вплив на розвиток реального сектору економіки / О.С. Іршак, І.Я. Лещук // Причорноморські економічні студії. – 2018. – №34. – С. 145-149.
26. Калініченко Л. Теоретичні аспекти формування кредитного портфеля банків / Л. Калініченко, Т. Горбунова [Електронний ресурс] : Глобальні та національні проблеми економіки. – 2015. – № 6. – С. 695-698. – Режим доступу : <http://global-national.in.ua/archive/6-2015/143.pdf>
27. Король М.М. Сучасний стан показників української банківської системи / М.М. Король, В.О. Співак, І.В. Куліковська // [Електронний ресурс] : Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2023. – № 47. – С. 41–47. – Режим доступу : http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/47_2023ua/10.pdf (дата звернення 10.11.2023).
28. Кредитна діяльність банків України: проблеми та перспективи розвитку: монографія / За ред. В.В. Коваленко. – Одеса: Видавництво «Атлант», 2015. – 217 с.

29. Лисенок О. В. Формування стратегії та політики управління кредитними операціями банків / О. В. Лисенок // Вісник ЖДТУ. – 2016. – № 1 (75). – С. 185–190.
30. Наглядова статистика НБУ [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist#2>.
31. Наглядова статистика. Згруповані балансові залишки (у розрізі банків). [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist> (дата звернення: 06.11.2023).
32. Огляд банківського сектору. Листопад 2023. [Електронний ресурс] – Режим доступу : https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Banking_Sector_Review_2023-11.pdf (дата звернення: 18.11.2023).
33. Офіційний сайт АТ «Акцент-Банк». [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://a-bank.com.ua/about/general>. (дата звернення: 16.11.2023).
34. Парасій–Вергуненко І.М. Аналіз банківської діяльності : навч. посіб. – К. : КНЕУ, 2003. – 347 с.
35. Петрашевська А. Д. Вплив війни на кредитний ринок України / А. Д. Петрашевська, С. М. Колонтай, В. В. Смелянська // [Електронний ресурс] : Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2023. – № 48. – С. 57–60. – Режим доступу : http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/48_2023ua/12.pdf (дата звернення 3.12.2023).
36. Петрушко Я. Р. Кредитна діяльність банку та основні етапи її організації / Я. Р. Петрушко // Науковий вісник Ужгородського національного університету. –2018. – №20 (2). – С. 166-170.
37. Примостка Л.О. Фінансовий менеджмент у банку : підруч. 2-ге вид. – К. : КНЕУ, 2004. – 468 с.
38. Рогожнікова Н. В. Аналіз стану та динаміки кредитної діяльності банків України / Н. В. Рогожнікова // Фінансовий простір. – 2012. – № 1 (15). – С. 30-34.

39. Росола У. В. Кредитна політика та аналіз сучасного стану кредитного ринку України / У. В. Росола, Н. В. Щока, М. С. Ярмолюк // Науковий вісник Мукачівського державного університету. – 2018. – №1. – С. 181-188.
40. Сало І.В., Криклій О.А. Фінансовий менеджмент банку: навч. посіб. – Суми : Університетська книга, 2007. – 314 с.
41. Семенча І. Є. Ефективне управління кредитною діяльністю банку: системний погляд професійного менеджера / І. Є. Семенча // Інфраструктура ринку. – 2019. – № 34. – С. 291–297.
42. Серик Ю. В. Управління кредитним портфелем банку / Ю. В. Серик // Економіка і управління. – 2012. – № 4. – С. 70-75
43. Степаненко К.Р. Особливості формування кредитного портфеля банку / К.Р. Степаненко // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2016. – № 7. – С. 111-114.
44. Стечишин Т. Б. Банківська справа: навчальний посібник / Т. Б. Стечишин, О. Л. Малахова. – Тернопіль : ТНЕУ, 2018. – 404 с.
45. Ушакова О. А. Банківські операції : навч. посіб. / О. А. Ушакова. – Рівне : НУВГП, 2021. – 226 с.
46. Частка непрацюючих кредитів (NPL) в Україні становила 38% на початок 2023 року. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://bank.gov.ua/ua/stability/npl> (дата звернення 26.10.2023).
47. Чуб П. М. Підходи до управління кредитним портфелем комерційного банку: автореф. дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.04.01 «Фінанси, грошовий обіг і кредит» / Чуб Павло Михайлович. – Київ, 2003. – 18 с.
48. Bohn J. R. & Stein R. M. Active Credit Portfolio Management in Practice. United States: Wiley. – 2009. – 610 p.
49. Ivorra B., Mohammadi B. & Manuel Ramos A. Optimization strategies in credit portfolio management. [Електронний ресурс] : Journal of Global Optimization. – 2009. – 415-437. – Режим доступу : https://www.researchgate.net/publication/220249170_Optimization_strategies_in_credit_portfolio_management (дата звернення 16.10.2023).